

JÖNKÖPING UNIVERSITY

*School of Education and
Communication*

”Religiösa friskolors vara eller icke vara”

En kvalitativ argumentationsanalytisk studie kring debatten om religiösa friskolor på ledarsidor i svenska tidningar 2016-2017

DELKURS: Uppsatskurs, 15 hp

KURS: Religionskunskap för ämneslärare 61-90 hp

FÖRFATTARE: Patrik Cera

EXAMINATOR: David Gudmundsson

TERMIN: VT/17

Abstract

Patrik Cera

”Religiösa friskolors vara eller icke vara”

En kvalitativ argumentationsanalytisk studie kring debatten om religiösa friskolor på ledarsidor i svenska tidningar under perioden 2016-2017

Antal sidor: 55

Hur ser skribenter på ledarsidor på de svenska tidningarna Aftonbladet, Expressen, Svenska Dagbladet, Proletären och Dagen på religiösa friskolor? Metoden som använts i denna uppsats är en kvalitativ argumentationsanalys för att synliggöra ledarskribenternas argument och åsikter i frågan. Även Nancy Frasers teori om offentliga och alternativa sfärer har anlagts som teoretiskt utgångspunkt i uppsatsen. Resultatet visar att åsikterna skiljer sig mellan skribenterna och därmed tidningarna. Medan vissa vill ha kvar de religiösa friskolorna i Sverige då de menar att de är en del av religionsfriheten vill andra ha bort dem av flera anledningar, bland annat att de skapar segregation i landet enligt kritikerna. Andra argument som använts mot de religiösa friskolorna är deras enligt vissa skribenter felaktiga könsuppdelning mellan eleverna på skolorna. Utöver detta visade även uppsatsen hur skribenternas syn på religion ser ut och har sett ut under undersökningsperioden. De visar att vissa skribenter som även varit kritiska mot friskolor med religiös profil har en positiv syn på religion men att de anser att skolan inte ska ha några religiösa inslag. Men det finns även de som har en negativ syn på religion då de menar att kulturen som den bär med sig skapar förtryck och segregation genom något som många kallat för hedersförtryck i artiklarna.

Sökord: Religiösa Friskolor, Ledarartiklar, Argumentationsanalys, Tidningar, Religion,

---

Innehållsförteckning	Sida:
Abstract	2
1. Inledning	4
1.1 Syfte	5
1.2 Frågeställning	5
1.3 Källmaterial och avgränsning	5
1.4 Metod	6
1.5 Tidigare forskning och teoretisk utgångspunkt	8
1.6 Bakgrund	13
1.6.1 Religiösa friskolor	13
1.6.2 Skolverket om skola och religion	16
1.6.3 Lagen	17
1.6.4 Ledarsidorna på tidningarna	18
2. Resultat	19
2.1 Dagen	19
2.2 Svenska Dagbladet	25
2.3 Expressen	29
2.4 Aftonbladet	35
2.5 Proletären	40
3. Analys	43
4. Slutdiskussion	49
Käll- och litteraturförteckning	52
Källor:	52
Litteratur:	53
Artiklar:	53
Internet:	54

1. Inledning

”Förbjud Friskolor som står på religiös grund” står det i en artikel från Dagens Nyheter redan 2006.¹ Artikeln är skriven av Mette Fjelkner som då var ordförande i Lärarnas riksförbund. Hon menade att: ”Barnens rätt måste gå före föräldrarnas.”² Under det senaste decenniet har flera nya friskolor med religiös inriktning startats upp i Sverige. De kan ha olika religiös bakgrund som exempelvis kristna eller muslimska friskolor. Debatten kring dessa skolors vara eller icke-vara har varit och är stor samt engagerar många i landet. Allt från politiker till journalister och vanliga bloggare har tagit tillfället till att uttrycka sin kritik eller sitt stöd till skolor av denna form. Kritikerna menar att detta bryter mot bestämmelserna kring religion och skolan. Men vad säger egentligen skolverket och den svenska staten om religiösa inslag i skolan?

I skollagen kapitel 1 § 7 står det att: ”Undervisningen vid fristående skolor, fristående förskolor och fristående fritidshem ska vara icke-konfessionell.”³ Kritikerna menar att friskolorna bryter mot detta när de exempelvis har separata idrottslektioner för pojkar och flickor av religiösa anledningar eller startar varje morgon med en andakt för elever och personal.

Debatten har delat landet och media har uttryckt sig på olika sätt. Men vilka är argumenten? Vilka ord och vilka argument använder egentligen skribenterna när de skriver ner sina tankar och åsikter kring en aktuell fråga i Sverige?

Denna uppsats kommer att undersöka bilden av religiösa friskolor i svensk media. Som ovan nämnt har många skribenter yttrat sig i frågan, men eftersom tidningarnas ledarsidor har olika politiska inriktningar har jag valt att ta artiklar ur dessa för att se om ledarnas politiska tillhörighet har något med synen på religion att göra.

---

¹ Fjelkner, Mette. ”Förbjud Friskolor som står på religiös grund”. *Dagens Nyheter*. 2006-04-16. <http://www.dn.se/debatt/forbjud-friskolor-som-star-pa-religios-grund/>(hämtad 2017-04-12)

² Ibid. 2006.

³ SFS 2010:800. *Skollag*.

1.1 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur ledarskribenter för tidningar i Sverige har uttalat sig i frågan om religiösa friskolor och om man ska låta dessa finnas kvar eller om man ska förbjuda dem helt och hållet. Men uppsatsen även redogöra skribenternas syn på religion och hur detta framställs i ledarartiklarna.

1.2 Frågeställning

För att hjälpa till att analysera källorna och uppnå syftet med uppsatsen har ett antal frågor formulerats. Genom dessa frågor ska det viktigaste i artiklarna undersökas och redovisas. I uppsatsens analys kommer frågorna att besvaras i löpande text.

- Hur argumenterar skribenterna för respektive emot religiösa friskolors existens i Sverige?
- Vilka likheter/skillnader visar de olika tidningarna upp i debatten?
- Hur ser de olika skribenternas syn på religion ut?

1.3 Källmaterial och avgränsning

Källmaterialet som kommer att användas i uppsatsen består av ledarartiklar från svenska tidningar. Tidsperioden för artiklarna går från 2016-2017 och är begränsat till endast ledarartiklar skrivna av skribenter på tidningarna. Detta beror på att det är dessa som brukar utgöra kärnan i debatterna hos tidningarna och även är de som fått i uppdrag av tidningarna att förmedla deras åsikter i viktiga frågor.

Tidningsartiklarna är hämtade från nätet från tidningarnas digitala upplagor som går att hitta på respektive tidnings hemsida.

Syftet är inte att göra en faktakritisk granskning av ledarartiklarnas påståenden utan att studera argumenten och eftersom vi vill åt skribenternas egna åsikter räknas artiklarna som är skrivna av dem som förstahandskällor. Sen kan artiklarna vara vinklade och tendentiösa vilket självklart kommer tas i hänsyn men det kommer inte att finnas någon större källkritisk diskussion då syftet är att återge bilden av medias och skribenternas åsikter i frågan.

En viss avgränsning har gjorts och det är i omfånget av artiklarna som finns med i undersökningen. Detta har varit ett återkommande ämne i många år nu och många skribenter och debattörer har gått in i debatten och skrivit ner sina åsikter och tankar i diverse artiklar. Bara på tidningen Dagen som är en kristen tidning finns det över hundra artiklar som alla handlar om religiösa friskolor. Och det är inte bara den tidningen som skrivit om ämnet utan alla de större dagstidningarna i Sverige har publicerat artiklar om detta. Allt från Aftonbladet till en lokal tidning i Norrland har deltagit i debatten. Ett problem som uppstått med att endast inkludera ledarartiklar i uppsatsen är att det inte skrivits så många ledarartiklar kring religiösa friskolor utan det är mest debattartiklar där skribenterna inte alltid är anställda av tidningen.

Det skulle bli för omfattande att ta med för många tidningar, därför har jag valt att begränsa mig till fem tidningar; Aftonbladet, Expressen, Svenska Dagbladet, Dagen och till sist Proletären. Dessa tidningar har valts ut på grund av att de alla har olika ideologiska inriktningar på sina ledarsektioner vilket kommer redogöras ytterligare under bakgrunden i uppsatsen. Från varje tidning tar jag 2-3 artiklar som ska undersökas och analyseras.

1.4 Metod

Metoden som kommer att användas är en kvalitativ argumentationsanalys för att se hur de olika tidningarna och skribenterna lägger upp sina argument. Fokus kommer läggas på vilka värdeord som skribenterna använder för att argumentera för eller mot denna skolform.

Till att börja med går det att säga att argumenterande texter innehåller så kallade ”värdeladdade ord”. Ord som människor använder sig av kan ha samma teoretiska innebörd men två olika ord kan ändå vara olika i mängden värde som de förmedlar. Rolf Ejvegård tar upp exemplet i sin bok *Argumentationsanalys* med en diktator och en riksdagsledarmot. Båda orden har en teoretisk betydelse men en diktator är värdeladdad eftersom den har en negativ innebörd medan riksdagsledarmot är neutralt laddad i människors ögon.⁴ Utöver detta har vi ateoretiska ord som betyder att de: ”[...]används vid indoktrinering, då man söker inpränta en viss inställning hos människors till olika företeelser, nationer, händelser o.s.v.”⁵ Detta kan man göra om man exempelvis från svensk sida skulle kalla Putin för en diktator men kalla Nordkoreas Kim Jong-Un

---

⁴ Ejvegård, Rolf. *Argumentationsanalys*. Lund: Studentlitteratur, 2005. s.14-15

⁵ Ibid. 2005. s.15

för en president. Då har man visat tydligt på vilken sida man står och vilken typ av inställning man har till de båda personerna och länderna.⁶ Man måste veta lite mer om bakgrunden till ämnet man undersöker för att veta om personen som använder sig av ordet menar det i positiv eller negativ bemärkelse. Därför var det extra viktigt vid läsning och analysering av artiklarna att avgöra detta. Rent tekniskt menar Ejvegård att man vid läsning och analysering av sitt källmaterial ska markera eller skriva ner värdeladdade ord för att sedan avgöra vad den som skrivit källan egentligen vill förmedla med sina ord.⁷

Något annat man ska ta till hänsyn när man använder sig av en argumentationsanalys är ”avsiktstolkning”. Detta innebär:

Vid all slags tolkning när man utgår från principen att författaren eller talaren haft en avsikt (intention) med det han skrivit eller sagt. Man bör därför söka utröna den avsikt som ligger bakom det sagda. Därvid bör man söka ge ge författaren så klara avsikter som möjligt.⁸

Det som gjordes i undersökningen var att först och främst försöka avgöra, vad skribenten har för avsikt med den här artikeln. Vad vill han eller hon förmedla via sin text och hur speglar detta den debatt som uppsatsen undersöker? Använder författarna sig av värdeladdade ord som man kan tolka som negativa kan man dra slutsatsen att författarens avsikt är att skriva en artikel där man vill tala negativt om religiösa friskolor. Ejvegård skriver att det är viktigt att ha i åtanke att det man själv kan tolka en text som kan någon annan tolka på ett helt annat sätt. Men det allra viktigaste är att hitta författarens avsikt, om man själv eller någon annan kan förstå texten på ett annat sätt är inte detta viktigt. Man ska bortse från sina egna åsikter och lyckas man med det har man gjort rätt.⁹

Till sist har vi själva argumenten i argumentationsanalysen. Ejvegård menar i detta fallet artiklarna, som först skall läsas igenom för att hitta argument. Som analytiker är det rätt vanligt att man i dessa fall har för få bakgrundskunskaper kring ämnet och kan då komma på argument som skribenten glömt att ta med, men man ska strunta i detta och istället fokusera på de argument som hen faktiskt tagit med. Ejvegård menar att om en skribent har flera argument betyder inte detta att det gör

---

⁶ Ejvegård. 2005. s.15-16

⁷ Ibid. 2005. s.81

⁸ Ibid. 2005. s.48

⁹ Ibid. 2005. s.48-49

dennes material mer övertygande eller korrekt. Som många andra saker i livet handlar även frågan kring argument om kvalité framför kvantitet.¹⁰ Med andra ord uppstår här frågorna, hur trovärdiga är argumenten?

1.5 Tidigare forskning och teoretisk utgångspunkt

I samband med sökning efter tidigare forskning har det kommit fram att ingen forskning gjorts specifikt kring debatten om religiösa friskolor, det som finns handlar om friskolor med muslimsk profil, om friskolor i allmänhet eller om religionskunskapsämnet i skolan. Trots att ingen av dessa handlar om just debatten kring religiösa friskolor gör de tillsammans en stor nytta för uppsatsen. Detta görs på många olika sätt, exempelvis genom att bidra med viktiga inslag från en viss typ av friskolor med muslimsk inriktning eller ge oss en historisk överblick av minoriteter inom den svenska skolverksamheten.

Det första exemplet som jag har använt mig av är *Barns "växa vilt" och vuxnas vilja att forma* av Åsa Aretun. Aretun undersöker i sin avhandling skolor i Sverige och Västeuropa med muslimsk profil. Författaren börjar med en historisk genomgång av friskolereformen i början på 90-talet för att sedan komma in i det riktiga syftet med avhandlingen vilket Aretun menar är att undersöka hur barn i skolan formas utifrån ett fostrande från skolans sida. Det var en muslimsk friskola som undersöktes med hjälp av en fältstudie under två läsår, åren 1999-2002. Avhandlingen byggde på en fältstudie där författaren var på plats och observerade hur skolgången gick till på skolan.¹¹ Aretun tog även kort upp en debatt som uppstod på början av 90-talet om religiösa friskolor och att anledningen var att det var barn inblandade vilket författaren menade gör att det oftast blir en mer omfattande debatt. Barn är det viktigaste för sina föräldrar och detta genererar ett större engagemang än andra frågor i samhällsdebatterna.¹²

Aretun kom bland annat fram till att den muslimska skolan i hög grad fungerade som en fostrande plats för eleverna i jämförelse med en kommunal och icke religiös skola. Författaren kallar lärarna för "en andra förälder" eftersom de tog vid där föräldrarna till barnen var i uppfostringsfasen.

---

¹⁰ Ejvegård, Rolf. *Argumentationsanalys*. Lund: Studentlitteratur, 2005. s.80

¹¹Aretun, Åsa. *Barns "växa vilt" och vuxnas vilja att forma: formell och informell socialisation i en muslimsk skola*, 1. uppl., Institutionen för Tema, Linköpings universitet, Diss. Linköping : Linköpings universitet, 2007. s.239-240

¹² Ibid. 2007. s.9

Genom att göra detta blev det genast mycket tydligare att barnen skulle lära sig att leva så som de blivit uppfostrade och genom detta bevara en muslimsk tradition i samhället. Läraren fick ta emot samma mängd respekt och ödmjukhet från eleverna som deras föräldrar fick i hemmet. Men det visade sig att barnen uppförde sig på ett liknande sätt som de gjorde hemma där de var mycket skötsamma i de flesta fallen och uppförde sig på ett sätt som indikerade att de lyssnade på sina lärare.¹³ Detta visar att de elever som gick i skolan med muslimsk profil visade skillnader i beteende och uppförande jämfört med kommunala skolor.

Kristina Gustafsson undersöker i sin avhandling *Muslimsk skola, svenska villkor* en skola med muslimsk profil, *Al Zehraskolan* som skulle etableras i Jönköping och vilka konsekvenser detta fick. Genom att följa debatten kring denna skolan i Jönköping via fyra lokala tidningar gjorde författaren en analys av detta. Gustafsson har intervjuat människorna bakom artiklarna och även rektorn på skolan. Men författaren har utöver detta även talat med kommunfullmäktige och representanter för Skol- och barnomsorgen i Jönköpings län. Men detta är inte det huvudsakliga materialet i avhandlingen, det är istället fältstudierna som författaren genomförde på skolan i fem månader.¹⁴ Syftet med avhandlingen är att Gustafsson vill jämföra Al Zehraskolan och en kommunal skola som författaren kallar för Byängsskolan som barnen lämnade för att istället gå på den nya muslimska friskolan. Gustafsson själv formulerar sitt syfte på följande sätt:

[...] med utgångspunkt i Al Zehraskolan och Byängsskolan, analysera hur skillnad produceras i näten mellan konkreta personer med skilda politiska visioner, livsmål och värderingar, samt hur dessa möten utgör villkor för positioner och förhandling.¹⁵

Samtidigt ville hon se hur det gick till när skolan startades upp och vilka effekter detta fick och hur övriga samhället i Jönköpings kommun reagerade.¹⁶

---

¹³ Aretun, Åsa. *Barns "växa vilt" och vuxnas vilja att forma: formell och informell socialisation i en muslimsk skola*, 1. uppl., Institutionen för Tema, Linköpings universitet, Diss. Linköping : Linköpings universitet, 2007. s.239-240 s.244-245

¹⁴ Gustafsson, Kristina. *Muslimsk skola, svenska villkor: konflikt, identitet & förhandling*, 1. uppl., Diss. Lund: Boréa, 2004. s.26

¹⁵ Ibid. 2004. s.20

¹⁶ Ibid. 2004. s.26

I sin avhandling diskuterar Gustafsson Charles Taylor och hans teori samt hans forskning. Det som Taylor tog upp handlar om att om man vill implementera idéer som anses som liberala måste man först tänka på hur samhället ser ut och hur det är sammansatt. Det går inte bara att tänka på alla människor som lika utan man måste även inse skillnaderna mellan oss. Man måste veta hur "ursprungssituationen" i samhället ser ut. I avhandlingen står det: "Istället för att föreställa sig en neutral ursprungssituation, såsom liberala tänkare har gjort, handlar Taylors filosofi om att konstruera teorier som leder till rättvisa trots allt vi vet om oss själva och vår omvärld.". Det hela handlar om att den moderna människan har befriats från ett beroende från tidigare traditionella och religiösa auktoriteter och istället börjat tänka självständigt. Detta har gjort att människor istället kan göra fria val.¹⁷

Men Taylor har även pratat om det oföränderliga jaget som också nämns i Gustafssons avhandling:

I argumentet för individuell jämlikhet ligger uppenbarligen något som drivet till sin spets skulle leda till att vi splittrade familjer, kanske till och med lät barnen växa upp i statliga inrättningar, för att åstadkomma sant jämlika livsvillkor. Varför ryggar vi tillbaka inför detta? Därför att vi har en känsla av att detta att växa upp i en familj har att göra med en viktig aspekt av den mänskliga potentialen - [...]¹⁸

Citatet visar det som Taylor menar, att det rätta är egentligen att låta barn gå i exakt samma skola för att de ska få samma villkor men att man samtidigt inte kan göra detta för att känslan av att barnen fostras blir större. I religiösa friskolor känner föräldrarna att de skickar eleverna till en plats där de fostras och lär sig saker som de hade lärt sig av sin familj hemma.

Gustafsson kom fram till att det uppstod en konflikt mellan samhället och skolan där kritikerna menade att denna skolform isolerade barnen från övriga samhället. Föräldrarna till barnen som gick på Al-Zehraskolan menade att barnen fick lära sig om sitt kulturarv och sin religion när de gick i den skolan. Man lärde sig om "sin historia" och "sina värderingar".¹⁹

Den socialdemokratiska representanten för skol- och barnomsorgen i Jönköpings län som intervjuades i Gustafssons avhandling menade att det var barn vars familjer haft problem att komma

---

¹⁷ Gustafsson, Kristina. *Muslimsk skola, svenska villkor: konflikt, identitet & förhandling*, 1. uppl., Diss. Lund: Boréa, 2004. s.19

¹⁸ Ibid. 2004. s.111

¹⁹ Ibid. 2004. s.233-234

in i det svenska samhället som gick på skolan och att detta kunde generera ett ännu större utanförskap. Om barn som redan har problem med att deras familjer inte integrerats riktigt i samhället i Sverige går i en sådan skola som sedan visar sig göra samma sak mot barnen kan utanförskapet i Sverige öka ytterligare vilket så klart är negativt för både barnen och Sverige. Det visade sig även att föräldrar som var lågutbildade oftast var de som valde att skicka sina barn till Al Zehraskolan istället för en vanlig kommunal skola som exempelvis Byängsskolan.²⁰ Gustafsson kom fram till att trots att kritikerna menade att föräldrarna gjorde ett misstag som skickade sina barn till den skolan visade de sig att de faktiskt kunde ta beslut å sina barns vägar och i sann liberal anda kunde välja det som de ansåg vara rätt för sina barn vilket kanske är det viktigaste att ta med sig från avhandlingen.²¹

Detta menar Gustafsson leder till: "[...] ”we” and ”them” syndrome[...]" med andra ord ett vi mot dem perspektiv.²² Människor ser på varandra som hot och att sådana skolor ska skapa större klyftor i samhället som försvårar det för eleverna ytterligare. Debatten blir då viktig för att urskilja vilka argument kritikerna använder sig av.

En annan som forskat kring religiösa friskolor och hur de förhåller sig till det svenska samhället och Skolverket är Guadalupe Francia som i boken *Religiösa friskolor i Sverige* redovisar sitt resultat. Francia menar att eftersom religiösa friskolor är finansierade av offentliga medel blir de ett mål för omfattande debatter i samhället. Skolan i Sverige har en värdegrund och vissa mål som skolorna i landet ska efterfölja för att ge eleverna en så bra utbildning som möjligt.²³ Därav uppstår en rädsla som gör att de som är kritiska till dessa typer av skolor tror att de religiösa friskolornas ideologier strider mot detta:

Kommer de eleverna som går i dessa religiösa friskolor att förnekas rätten till en likvärdig utbildning? Leder dessa fristående skolor till ökad segregation? Kan vi skapa förståelse för olika religioner om vi har separata skolor för varje religionsgrupp? Förhindrar religiösa skolor integrationen av vissa minoritetsgrupper i Sverige? Styr några av dessa skolor av antidemokratiska

---

²⁰ Gustafsson, Kristina. *Muslimsk skola, svenska villkor: konflikt, identitet & förhandling*, 1. uppl., Diss. Lund: Boréa, 2004. s.235

²¹ Ibid. 2004. s.242

²² Ibid. 2004. s.241

²³ Francia, Guadalupe. Religiösa friskolor - en fråga om rättvisa. I *Religiösa friskolor i Sverige*, Jenny Berglund & Göran Larsson (red.), 25-46. Lund: Studentlitteratur, 2007. s.25

rörelser? Ökar ojämlikheterna när olika föräldragrupper tar makten över sin egen vardag och startar skolor enligt särskilda intressen och behov? Håller vi på att offra jämlikheten i valfrihetens namn?²⁴

Sådana frågor ställs ofta och det är viktigt att ställa dem menar Francia. Samtidigt är det viktigt att förstå att svenska skolan står inför ett dilemma. Genom att låta religiösa friskolor finnas kvar riskeras eleverna att inte få en likvärdig utbildning och att vissa av eleverna kan därför påverkas negativt, samtidigt om man förbjuder religiösa skolor riskeras mångfalden i Sverige att motarbetas. Francia menar att alla föräldrar i Sverige har en rätt att välja vilken typ av skola deras barn ska gå i. Tar vi bort denna rättighet riskerar vi att hamna i en bubbla som domineras av likformighet.²⁵

Nancy Frasers teori som också blir den teoretiska ansatsen som denna uppsatsen kommer att grunda sig i handlar om att den finns en sfär som kallas för ”den offentliga sfären” där vissa ideal bygger upp den. Det är ”ett borgerligt, manligt och vitt ideal som alltid har utestängt kvinnor och etniska grupper från den gemensamma diskussionen.”²⁶ Eftersom diskussionen blir begränsad för medlemmar av samhället blir det istället att en sak ska passa alla. Detta drabbar då mångfalden och diverse etniska grupper och minoriteter i Sverige. Om man istället tillåter ”förekomsten av en mångfald alternativa sfärer innebär en större tolerans för det annorlunda och därmed större möjligheter för kulturell rättvisa.²⁷

I *Justice Interruptus* där Fraser skriver att för att det ska vara möjligt att ha en offentlig sfär som fungerar för alla medborgare krävs det att alla har det jämställt och samma rättigheter vilket man kan tycka att folk i demokratiska länder har men så är inte fallet menar Fraser. Det är den sociala orättvisan som måste åtgärdas först innan det kan finnas total rättvisa.²⁸ Författaren menar att förr var det borgarklassen och de högre klasserna i samhället som bestämde i den offentliga sfären²⁹ och

---

²⁴ Francia, Guadalupe. Religiösa friskolor - en fråga om rättvisa. I *Religiösa friskolor i Sverige*, Jenny Berglund & Göran Larsson (red.), 25-46. Lund: Studentlitteratur, 2007. s.25

²⁵ Ibid. 2007. s.25-26

²⁶ Ibid. 2007. s.27

²⁷ Ibid. 2007. s.27

²⁸ Fraser, Nancy. *Justice interruptus: critical reflections on the "postsocialist" condition*. London:Routledge, 1997. s.73

²⁹ Ibid. 1997. s. 92

detta har levt kvar än idag.³⁰ Det man behöver göra är med andra ord att ta bort de ”sociala orättvisorna” för att kunna skapa en offentlig eller alternativa sfärer där jämställdhet och rättvisa kan finnas. Det som ska urskiljas med hjälp av teorin är att se hur kritikerna ser på de religiösa friskolorna, står de utanför den offentliga sfären i Sverige och blir därför ett mål för kritik? Den teoretiska utgångspunkten gör då ett antagande att skolorna står utanför denna sfär.

1.6 Bakgrund

För att kunna förstå debatten om religiösa friskolor är det därför viktigt att veta om hur historien kring dem sett ut. Men samtidigt är det även nyttigt att få information om vad lagen och skolverket säger om denna skolform.

1.6.1 Religiösa friskolor

Sverige är ett land som tidigare varit mindre sekulariserat än i jämförelse med idag. Då hade religion ett större inflytande i skolan och skolans aktiviteter. Enligt Nationalencyklopedin startar religiösa friskolor oftast i samhällen som tidigare varit präglade av religion i sitt skolväsende men som senare blivit alltmer sekulariserade. Här spelar saker som ras, språk och dessutom religion en stor roll för att sådana skolor blir upprättade och vilka elever som går i dem.³¹

En definition på vad en religiös friskola är ger Berglund och Larsson, de menar att:

[...]en religiös friskola har extra timmar med konfessionell religionsundervisning som fostrar eleverna *in* i en religion, det vill säga lär eleven hur man praktiserar en specifik religion. Detta kan jämföras med den kommunala skolan där eleverna enbart har religionskunskapsundervisning som förutses lära *om* religioner.³²

Det finns exempel i Sverige på friskolor som enligt skolverket räknas som religiösa men enligt dem själva inte handlar om att lära barnen *in* i en religion menar Berglund och Larsson. Ett exempel är

---

³⁰ Francia, Guadalupe. Religiösa friskolor - en fråga om rättvisa. I *Religiösa friskolor i Sverige*, Jenny Berglund & Göran Larsson (red.), 25-46. Lund: Studentlitteratur, 2007. s.25

³¹ Marklund, Sixten. Alternativa skolor. *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/alternativa-skolor> (hämtad 2017-04-26)

³² Berglund, Jenny & Larsson, Göran (red.), *Religiösa friskolor i Sverige: historiska och nutida perspektiv*, 1. uppl., Lund: Studentlitteratur, 2007. s.9

Katarinaskolan som har vanlig religionskunskapsundervisning som alla andra kommunala och icke religiösa friskolor med undantag för att de varje morgon läser en bön gemensamt. Detta exempel visar att skolor som klassas som religiösa friskolor kan skilja sig väldigt mycket åt i sin undervisning och skolverksamhet samt att alla religiösa friskolor inte ser exakt likadana ut.³³

Samtidigt måste vi först sortera ut vad som skiljer en friskola från en kommunal skola. Den största skillnaden är huvudmannen för skolan. I vanliga fall är kommunen eller landstinget huvudman för skolan. I en friskola kan däremot vem som helst vara huvudman, allt från ett företag till en enskild privatperson. Samtidigt betyder inte friskola privatskola, skolorna får inte ta ut någon avgift från sina elever för att de ska få gå på skolan utan istället ska de precis som kommunala skolor få bidrag av kommunen för att kunna driva sin verksamhet.³⁴

Just nu finns det 243 förskolor i Sverige som räknas som friskolor, 186 grundskolor och 104 gymnasieskolor.³⁵ Utav dessa grund och gymnasieskolor har 71 konfessionell inriktning, det vill säga de räknas som religiösa friskolor. Geografiskt ligger de flesta skolor av denna typ i Göteborgsområdet.³⁶

Det var i och med friskolereformen 1992 som det blev möjligt för någon annan än kommun eller landsting att vara huvudman för en skola. Detta gällde då endast grund- och gymnasieskolor men som tidigare nämnts finns det även idag förskolor som driver konfessionell skolverksamhet. Det var de borgerliga partierna som då satt i regeringen som drev igenom frågan om en skolreform. Utöver friskolornas etablering möjliggjorde denna reform även att barn och föräldrar kunde välja vilken skola eleverna skulle gå på, det som idag kallas för det fria skolvalet. Innan detta hade man endast kunna byta skola inom samma kommun ifall den skolan man ville byta till var annorlunda än sin egen skola, bland annat i ämnesprofilen eller vilken inriktning den hade rent pedagogiskt. På 90-talet hade inte friskolorna lika många bestämmelser som kommunala skolor men tack vare den nya

---

³³ Berglund, Jenny & Larsson, Göran (red.), *Religiösa friskolor i Sverige: historiska och nutida perspektiv*, 1. uppl., Lund: Studentlitteratur, 2007. s.9

³⁴ Berglund, Jenny & Larsson, Göran (red.), *Religiösa friskolor i Sverige: historiska och nutida perspektiv*, 1. uppl., Lund: Studentlitteratur, 2007. s.10

³⁵ Friskolornas riksförbund. Fakta om friskolor. <http://www.friskola.se/fakta-om-friskolor/statistik/skolor-och-elever>(hämtad 2017-04-26)

³⁶ Svenska Dagbladet. Här är listan över Sveriges religiösa friskolor. <https://www.svd.se/har-ar-listan-over-sveriges-religiosa-friskolor>(hämtad 2017-04-26)

skollagen från 2011 måste de följa samma riktlinjer och bestämmelser som alla andra skolor i Sverige, bland annat måste de ha utbildade lärare vilket de inte hade behövt tidigare. För att en friskola ska kunna få tillstånd att starta upp sin verksamhet måste den först godkännas av Skolinspektionen som svarar inför staten. Med andra ord är det svenska staten som avgör om en ny friskola ska få grundas eller inte. Det är även Skolinspektionen som utreder och följer upp om friskolornas verksamhet följer den svenska skollagen och bestämmelserna från staten.³⁷

---

³⁷ Svensson, Sten. Friskolereformen. *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/sverige/utbildning/friskolereformen> (hämtad 2017-04-26)

1.6.2 Skolverket om skola och religion

Skolverket har vissa regler och förordningar som skolor ska följa gällande religion i skolan. På skolverkets hemsida står det bland annat att:

Utbildningen och undervisningen i förskolor och skolor ska vara icke-konfessionell. Det innebär att det inte får finnas religiösa inslag. De fristående förskolor och skolor som har en konfessionell inriktning får dock ha sådana inslag i utbildningen, men inte i undervisningen.³⁸

Med andra ord är det tillåtet för skolor med religiös inriktning att ha religiösa inslag i utbildningen så länge de inte har det i undervisningen. Det vill säga förutom den vanliga religionskunskapsundervisningen. Vidare skriver skolverket att besök i religiösa byggnader så som synagogor, kyrkor och moskéer är godkända och tillåtna så länge det är i ett utbildningssyfte. Läraren måste arbeta med eleverna om detta för att de ska kunna besöka en religiös lokal eller byggnad.³⁹

Ett annat ämne som ofta diskuterats i media och i samhället är avslutningar. Det har under 1900-talet varit vanligt att ha skolavslutningar på vintern och på sommaren i kyrkor något som inte alla tyckt om. Skolverket förbjuder inte en skola från att ha sina avslutningar i kyrkan men de råder skolan att först tänka till noga för innan de tar ett beslut om att hålla en avslutning i en religiös byggnad. Skolverket säger också att föräldrar som anser att detta går emot deras tro har möjligheten och rätten att låta deras barn avstå från att gå på avslutningarna. Samtidigt får inte böner eller andra religiösa inslag förekomma under avslutningarna utan detta ska mer ha ett traditionellt värde för skolan och deras elever. Man menar att anledningen till att kyrkor oftast blir den lokalen som används vid skolavslutningar inte har något med religion att göra utan för att de oftast är tillräckligt stora för att ta emot alla elever samtidigt medan det finns få skolor med så stora lokaler där alla elever på skolan får plats på en och samma gång. I slutändan är det upp till den som har ansvaret för skolan, rektorn och eller förskolechefen som ska ta ett sådant beslut.⁴⁰

---

³⁸ Skolverket. Skolan och kyrkan. <https://www.skolverket.se/regelverk/juridisk-vagledning/skolan-och-kyrkan-1.162940> (hämtad 2017-04-29)

³⁹ Skolverket. Skolan och kyrkan. <https://www.skolverket.se/regelverk/juridisk-vagledning/skolan-och-kyrkan-1.162940> (hämtad 2017-04-29)

⁴⁰ Skolverket. Mer om Skol- och förskoleverksamhet i kyrkan eller annan religiös lokal. https://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.162943!/Skolan%20och%20kyrkan%20121016_granskad121018.pdf (hämtad 2017-04-29)

1.6.3 Lagen

Gällande religion säger första kapitlet paragraf två i regeringsformen för Sverige att:

[...]den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde. Det allmänna ska också motverka diskriminering av människor, bland annat på grund av nationellt eller etniskt ursprung eller religiös tillhörighet.⁴¹

Lagen säger även att medborgarna i Sverige är skyddade från att behöva praktisera en religion mot sin vilja men även har rätt att tillskriva sig vilken religion man vill. Utöver detta ska man inte behöva bli påtvingad politiska idéer eller kulturella skeenden.⁴² Samtidigt skyddar lagen svenska medborgare mot religiöst tvång i form av att Sverige har religionsfrihet i landet. Vill man inte tillhöra någon religion eller ta del av religiösa inslag i samhället eller i skolan har man rätt att avstå från detta. Detta gäller då även barn i skolan. Det är inte bara den svenska lagen som skyddar mot detta utan även Europakonventionen tar upp samma sak.⁴³

Vad säger då skollagen om detta? Som ovan nämnt står det att ha konfessionella inslag får förekomma i skolan eller förskolan men endast i utbildningssyfte. Vad som menas med utbildning är ”den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål” samtidigt som undervisning definieras som ”sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhöstande och utvecklande av kunskap och värden”.⁴⁴ Rent tekniskt sätt kan man därför säga att utbildning inkluderar undervisning men även täcker upp andra delar i skolan så som måltider, rast och även resor med skolan.⁴⁵

Mer konkret om undervisningen i skolan gällande religion säger skollagen att:

[...] kravet på en icke-konfessionell undervisning inte innebär att det är förbjudet för en skola att inom skolans eller elevens val fördjupa undervisningen i en religion under förutsättning att undervisningen

---

⁴¹ Kungörelse. 1974:152. *Om beslutad ny regeringsform.*

⁴² Kungörelse. 1974:152. *Om beslutad ny regeringsform.*

⁴³ Skolverket. Mer om Skol- och förskoleverksamhet i kyrkan eller annan religiös lokal. https://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.162943!/Skolan%20och%20kyrkan%20121016_granskad121018.pdf (hämtad 2017-04-29)

⁴⁴ Ibid. (hämtad 2017-04-29)

⁴⁵ Ibid. (hämtad 2017-04-29)

vilar på vetenskaplig grund och är allsidig och saklig. I undervisningen får dock inte förekomma några som helst inslag av utövande bekännelsekaraktär. Undervisningen i skolan ska även enligt läroplanerna vara ickekonfessionell. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Utbildningen vid en förskolenhet och en skolenhet ska enligt skollagen även vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.⁴⁶

Detta innebär att en skola får driva undervisning i religion men så fort ett religiöst inslag i form av en bön, en andakt eller en trosbekännelse för att nämna några exempel kommer in så blir det förbjudet. Samtidigt har regeringen förslagit att när det gäller offentliga huvudmän det vill säga kommuner eller landsting, ska de alltid vara ickekonfessionella. Problemet som tas upp i propositionen är att begreppet *undervisning* inte är definierat på ett tydligt sätt vilket gör det hela problematiskt för skolverket att undersöka och avgöra om en religiös friskola gjort fel eller inte. Gränsen blir väldigt svår att avgöra och misstolkningar kan uppstå vilket gör det svårare för både skolor och skolverket att veta vad som går över gränsen.⁴⁷

1.6.4 Ledarsidorna på tidningarna

Så här ser då de olika politiska linjerna ut på tidningarna som är med i undersökningen.

Tidning:	Politisk inriktning på ledare:
Proletären	Kommunistisk, Kommunistiska partiet
Aftonbladet	Oberoende Socialdemokratisk
Svenska Dagbladet	Oberoende Moderat
Dagen	Kristen, Kristdemokratisk
Expressen	Oberoende Liberal

Informationen är hämtad från tidningarnas egna hemsidor där de själva väljer att skriva ut vilken

⁴⁶ Skolverket. Mer om Skol- och förskoleverksamhet i kyrkan eller annan religiös lokal. https://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.162943!/Skolan%20och%20kyrkan%20121016_granskad121018.pdf (hämtad 2017-04-29)

⁴⁷ Proposition. 2009/10:165. *Den nya skollagen - för kunskap, valfrihet och trygghet*. s.225

politisk ideologi eller linje som deras ledarsidor följer under en del som heter exempelvis *om oss* förutom Aftonbladet som istället väljer att skriva ut detta i varje ledarartikel.⁴⁸

2. Resultat

Som tidigare nämnt är ledarartiklarnas syfte att förmedla tidningarnas ståndpunkter i vissa frågor och i detta fall frågan om de religiösa friskolornas existens. Tidningarna redovisas i en ideologisk ordning från höger till vänster på den politiska skalan som börjar med kristdemokratiska Dagen och avslutas med den kommunistiska tidningen Proletären.

2.1 Dagen

Tidningen Dagen skriver så här på sin hemsida om sin ledarsida: ”På Ledarsidan och i andra ideologiska sammanhang står vi för en klassisk kristen tro, som den är formulerad exempelvis i den nicaenska trosbekännelsen.”⁴⁹ Trots att de själva inte säger att de följer någon politisk ideologi blir den ideologi som deras ledarsida har kristen vilket gör att man får se åsikterna kring religiösa friskolor ur ett kristet perspektiv.

Den första ledarartikeln heter ”De som vill förbjuda religiösa friskolor har uppförsbacke” och är skriven av ledarskribenten Elisabeth Sandlund 2017.⁵⁰ Sandlund inleder sin artikel med att tala om debatten om de religiösa friskolornas öde och menar att både viktiga och oviktiga saker tas upp som argument antingen för eller emot skolornas existens. Skribenten menar att i grund och botten handlar det om att: ”Fördomar om religion, religiositet och religiösa människor får fritt spelrum.”⁵¹

---

⁴⁸ Proletären. Om proletären. *Proletären*. <http://www.proletaren.se/om-proletaren> (hämtad 2017-04-29)

Svenska Dagbladet. Om Svenska Dagbladet. *Svenska Dagbladet*. <https://kundservice.svd.se/omsvd/> (hämtad 2017-04-29)

Dagen. Om dagen. *Dagen*. <http://www.dagen.se/om-dagen> (hämtad 2017-04-29)

Expressen. Om Expressen. *Expressen*. <http://www.expressen.se/om-expressen/om-expressen/> (hämtad 2017-04-29)

Virtanen, Fredrik. Muslimska och kristna konstigheter är lika konstiga i skolan. *Aftonbladet*. 2017-04-10 <http://www.aftonbladet.se/ledare/a/xoaoQ/muslimska-och-kristna-konstigheter-ar-lika-konstiga-i-skolan> (hämtad 2017-04-29)

⁴⁹ Dagen. Om Dagen. *Dagen*. <http://www.dagen.se/om-dagen> (hämtad 2017-05-07)

⁵⁰ Sandlund, Elisabeth. De som vill förbjuda religiösa friskolor har uppförsbacke. *Dagen*. 2017-04-07. <http://www.dagen.se/ledare/elisabeth-sandlund-de-som-vill-forbjuda-religiosa-friskolor-har-uppforsbacke-1.950023> (hämtad 2017-05-07)

⁵¹ Ibid. 2017.

Debatten som finns går inte alls till på rätt sätt enligt Sandlund då man fokuserar på fel saker. Istället för att ta tag i de problem som finns väljer man att diskutera annat som är oviktigt enligt henne och beskriver detta med citat från bibeln. Artikeln fortsätter med att Sandlund tar upp ett exempel om en friskola med muslimsk profil som hamnade i fokus för att de delat upp pojkar och flickor. Skolans ursäkt var att flickorna var mer skötsamma än pojkarna och fick därför sitta själva för att inte bli störda. Sandlund är även noga med att påpeka att skolan inte ens var "[...] registrerad som konfessionell hos skolverket[...]"⁵² och menar att detta inte är fel då man i kommunala skolor använder flickor för att hålla ner pojkarnas energi eller "stökighet". Samtidigt påpekar skribenten att det är viktigt att lagen ändras för att hjälpa till med de problemen som finns om den i nuläget inte är tillräcklig och att Skolinspektionen ska få mer medel för att kunna utreda skolor.⁵³

Sandlund kommer till de religiösa friskolornas försvar och speciellt de kristna vilket hon även är noga med att påpeka. Ledarskribenten menar att dessa kristna skolor gång på gång visar att de följer reglerna och gör det som Skolverket säger men att de trots detta blir utpekade för att de har ett dåligt inflytande på sina elever. Istället tycker Sandlund att man ska fokusera på viktigare problem som finns inom den svenska skolan som exempelvis "[...] dålig ordning, bristande respekt för lärarens auktoritet och mobbning[...]" och att man istället ska lägga fokus på att lösa detta istället för att debattera om friskolor med religiös profil.⁵⁴ Sandlund tar även upp rätten att välja skola genom att skriva:

Antigen har föräldrarna rätt att välja skola med eller utan speciell inriktning för sina barn. Eller också ska de inte ha denna rätt utan den ska vara förbehållen myndigheterna, stat och kommun. De som anser att det förhåller sig på det förstnämnda sättet har starkt lagstöd. Europakonventionens ord lämnar föga utrymme för tolkningar. "Vid utövande av den verksamhet som staten kan ta på sig i fråga om utbildning och undervisning skall staten respektera föräldrarnas rätt att tillförsäkra sina barn sådan utbildning och undervisning som står i överenskommelse med föräldrarnas religiösa och filosofiska övertygelse".⁵⁵

---

⁵² Sandlund, Elisabeth. De som vill förbjuda religiösa friskolor har uppförsbacke. *Dagen*. 2017-04-07. <http://www.dagen.se/ledare/elisabeth-sandlund-de-som-vill-forbjuda-religiosa-friskolor-har-uppforsbacke-1.950023> (hämtad 2017-05-07)

⁵³ Ibid. 2017.

⁵⁴ Ibid. 2017.

⁵⁵ Ibid. 2017.

Genom att ta med det citatet från Europakonventionen som Sandlund gör visar hon att hon har lagen på sin sida och stärker sitt argument ytterligare. Skribenten menar att det som står skrivet i Europakonventionen bara kan uppfyllas på ett sätt, nämligen genom skolor med religiös profil.⁵⁶

För att summera Sandlunds ledarartikel går det att säga att hon är positiv till religiösa friskolor och negativ till den kritik som den har fått utstå, för att beskriva det mildt. Skribenten anser att det negativa som skrivs om religiösa friskolor oftast är vinklat för att få det att se värre ut än det verkliga är och att religiösa friskolor existerar i enlighet med Europakonventionen. Synen på religion och religion i skolan som Sandlund presenterar i sin artikel är att det är något positivt. Argumentet för att behålla religiösa friskolor är som ovan nämnt för att de möjliggör det som Europakonventionen skrivit, utan dem hade det blivit svårare eller inte gått alls.

”Dags för kyrklig välfärds-comeback” kallar tidningen Dagen sin ledarartikel från 2016. I sin artikel skriver författaren Joel Halldorf om hur dålig välfärden är i Sverige och i Europa och att vi i Sverige har flera problem som vi måste ta i tu med som exempelvis: ”Vi blir allt äldre, föder färre barn, står inför uppgiften att integrera omkring 100 000 nyanlända, behöver slå vakt om LSS och skolans kvalitet, i synnerhet i utsatta områden”.⁵⁷ Detta menar Halldorf inte är genomförbart med den svenska välfärdsstaten utan vi måste gå tillbaka till gamla rutiner då kyrkan stod för välfärden i samhället. Halldorf skriver att:

Statens misstänksamhet mot ”religion” har spelat in, liksom kyrkornas vana att låta staten hantera kroppen medan de sköter själen. Nu är tid att överge den dualismen. Kyrkor har alla förutsättningar att vara utmärkta välfärdsaktörer. För det första på grund av incitamenten: i idéburna organisationer är ekonomin ett medel, inte mål. Drivkraften är i stället icke-materiella värden som kallelse, kärlek och barmhärtighet.⁵⁸

Med det citatet vill Halldorf visa att kyrkan borde ansvara för välfärden och skolan då det skulle bli bättre och fokus skulle vara på rätt saker.⁵⁹

---

⁵⁶ Halldorf, Joel. Dags för kyrklig välfärds-comeback. *Dagen*. <http://www.dagen.se/ledare/dags-for-kyrklig-valfards-comeback-1.899544> (hämtad 2017-05-08)

⁵⁷ Ibid. 2017.

⁵⁸ Ibid. 2017.

⁵⁹ Ibid. 2017.

Halldorf kommer sedan in på religiösa friskolor i sin artikel när han kritiserar Liberalerna och Jan Björklunds uttalande att man vill stänga de religiösa friskolorna och skribenten menar att de problem som finns i den svenska skolan inte kan härledas till friskolor med religiös profil. Halldorf försvarar även de religiösa skolorna med att påpeka att deras studieresultat ”[...]hör till toppskiktet av skolor i landet[...]”⁶⁰ samt att de hjälper till med integrationen i Sverige. Istället för att stoppa skolorna borde man bygga upp fler och öppna fler kyrkliga församlingar i landet.⁶¹

För att summera Halldorfs artikel som handlar om den svenska staten och religion men som sedan kommer in på religiösa friskolor går det att säga att skribenten menar att de problemen som finns i Sverige inte kan lösas med de metoderna som finns nu. Istället borde man som ovan nämnt ge tillbaka ansvaret för välfärden till kyrkan. Skolorna som är religiösa är också bland de bästa i Sverige och borde inte stängas ner av Liberalerna då de inte gör att landet blir mer segregerat utan bidrar till integration. Halldorfs syn på religion och religion i skolan är väldigt positiv och menar att religiösa friskolor är något som självklart borde finnas. Han är mer kritisk till den svenska staten och regeringen som vill stänga dessa och skyller skolans problem på dem. Han ser heller inte kyrkan som endast en religion utan som en institution som ska ansvara för mer än bara det andliga.

Den sista artikeln från Dagen är ytterligare en ledarartikel från Elisabeth Sandlund. Denna artikel heter ”Kanske borde fler dela på klassen av omsorg om flickorna” från 2017.⁶² Skribenten inleder sin artikel med att ta upp vilka problem som funnits och fortfarande finns inom den svenska skolan. Sandlund menar dock att de senaste årens PISA-resultat visar att något bra är på gång men att det fortfarande är: ”[...] en lång väg till ett fungerande skolsystem för alla elever oavsett förutsättning och bakgrund.”⁶³ Trots detta menar Sandlund att Sveriges utbildningsminister, Gustav Fridolin inte lägger sin uppmärksamhet på att ta itu med problemen som finns utan fokuserar på fel saker, nämligen friskolorna. Skribenten menar att han gör detta för att öka sin popularitet inom politiken.⁶⁴

---

⁶⁰ Sandlund, Elisabeth. Kanske borde fler dela på klassen av omsorg om flickorna. *Dagen*. 2017-02-06. <http://www.dagen.se/ledare/kanske-borde-fler-dela-pa-klassen-av-omsorg-om-flickorna-1.921998> (hämtad 2017-05-08)

⁶¹ Ibid. 2017.

⁶² Ibid. 2017.

⁶³ Ibid. 2017.

⁶⁴ Ibid. 2017.

Sandlund pratar om uppdelning av lektioner baserad på kön men menar samtidigt att det endast är i ett fåtal skolor som detta sker och endast under idrottslektionerna. Fridolin vill förbjuda sådana saker, eftersom han anser att det är farligt för den svenska jämställdheten.⁶⁵ Sandlund försvarar detta beteende med att säga att:

Det är ett faktum att pojkars och flickors, mäns och kvinnors, fysiska utveckling och förutsättningar skiljer sig åt. Varför finns det, annars knappast några undantag från regeln att idrottsutövning i tävlingsform är strikt könsuppdelad.⁶⁶

Sandlund fortsätter efter citatet med att uttrycka en önskan att fler skolor borde följa detta och dela upp könen och idrottslektionerna därefter. Gör man inte detta kan det leda till som Sandlund menar att pojkarna kommer styra över flickorna och de får en sämre position i klassen och skolan. Hon menar att det är en bra anledning att göra så och menar att de muslimska friskolorna som gör det har rätt att göra så.⁶⁷

Skribenten fortsätter sedan artikeln med att ta upp fler saker som Fridolin sagt, nämligen att man kommit fram till att på grund av Europakonventionen går det inte att få bort religiösa friskolor, istället måste man försöka strama åt reglerna kring dem. Sandlund menar att friskolorna oftast vet vad de får och inte får göra och att de håller sig till detta. Skribenten avslutar med att skriva att istället för att fokusera på de religiösa friskolorna borde regeringen och skolinspektionen lägga sitt fokus och resurser på kommunala skolor istället.⁶⁸

Sandlunds andra artikel går att tolka och summera som så att hon menar att de religiösa friskolorna är något positivt och använder argumentet att könsuppdelning är något bra som fler borde göra och att det inte alls segregerar eleverna. Samtidigt ska resurser läggas på att se till att skolor med kommun eller landsting som huvudman sköter sin verksamhet på rätt sätt och låta de friskolor med religiös profil vara ifred.

---

⁶⁵ Sandlund, Elisabeth. Kanske borde fler dela på klassen av omsorg om flickorna. *Dagen*. 2017-02-06. <http://www.dagen.se/ledare/kanske-borde-fler-dela-pa-klassen-av-omsorg-om-flickorna-1.921998> (hämtad 2017-05-08).

⁶⁶ Ibid. 2017.

⁶⁷ Ibid. 2017.

⁶⁸ Ibid. 2017.

För att summera de tre artiklarna som togs med från tidningen Dagen går det att säga att de två skribenterna i de tre artiklarna har haft en väldigt lik syn på religion och inte minst religion i skolan. Sandlund som skrivit två av artiklarna anser i båda sina artiklar att religion i skolan och friskolor med religiös profil är något positivt som borde finnas. Sandlund har i båda sina artiklar försvarat de religiösa friskolornas existens genom att argumentera mot kritikerna som uttalat sig i frågan. Halldorf var inne på samma spår men menade att för att de svenska barnen ska få en så bra skolgång som möjligt är det nödvändigt att den svenska välfärden och skolan återigen ska kontrolleras av kyrkan som den gjort i historien. Båda ledarskribenternas åsikter i frågan om religiösa friskolor har varit positiv och menar att friskolor med konfessionell inriktning ska få finnas.

2.2 Svenska Dagbladet

Ledarredaktionen på Svenska Dagbladet skriver att de inte är bundna av något parti men att de ser sig själva som ”obundet” moderata.⁶⁹

Den första ledarartikeln från Svenska Dagbladet heter ”(L) på korståg” och är skriven i september 2016 av Linda Nordlund. Den inleds med en varning från Liberalerna som menade att ”de religiösa friskolorna riskerar att bli en samlingspunkt för nyanlända barn som isoleras från det svenska samhället”⁷⁰, partiet ville därför förbjuda de religiösa skolorna. Nordlund menar att i Sverige finns ett problem med ”fundamentalism” men att man inte kan skylla detta enbart på de friskolor i Sverige som har religiös profil. Efter detta går Nordlund igenom vilken profil de olika religiösa friskolorna i Sverige har, det visar sig att majoriteten är kristna och endast en liten del är muslimska men att det är de skolorna som Björklund syftar på. Anledningen till att man nu vill förbjuda alla religiösa friskolor är för att det har kommit fram att lektioner delas upp efter kön, menar skribenten. Nordlund skriver sedan om skollagen och vilka bestämmelser som gäller för religion och skolan och skickar samtidigt ut en hälsning till Björklund om att det var han som var med och skrev om lagen så han borde ha förväntat sig detta.⁷¹

Nordlund är sedan mycket tydligt med sin åsikt i frågan om religiösa friskolor med att ta med ett citat från Birgitta Ohlsson i Liberalerna som lyder:

Stäng direkt ner de skolor som bryter mot skollagen eller visar minsta tillstymmelse till fundamentalism, könsapartheid eller indoktrinering. Men generalisera inte skolor, oavsett om de är etniska, konfessionella eller för nationella minoriteter. Och inskränk inte i onödan föräldrars frihet att välja en bra skola till sina barn.⁷²

För att summera vad Nordlunds tankar om religiösa friskolor är kan man säga att hon tycker om religiösa friskolor och har ingenting emot att barn ska få gå i skolor med konfessionell inriktning. Hennes syn på religion kan också tolkas som positiv då hon försvarar skolor med sådan inriktning

---

⁶⁹ Nordlund, Linda. (L) på korståg. *Svenska Dagbladet*. 2016-09-14 <https://www.svd.se/l-pa-korstag>(hämtad 2017-05-09)

⁷⁰ Ibid. 2016.

⁷¹ Ibid. 2016.

⁷² Ibid. 2016.

och talar om ”religionsfrihet”.⁷³ Det hon dock är negativ till är som ovan nämnt skolor som missköter sig och behandlar barnen på fel sätt genom att dela upp efter kön eller tvingar på barnen ett fundamentalistiskt tankesätt som kan skada deras sätt att tänka.

Nästa artikel från tidningen är skriven av Maria Ludvigsson och heter ”Vill S avskaffa elevers religionsfrihet?”⁷⁴ Inledningen på artikeln är intressant och där tas ett exempel upp från skribenten som menar att man ska tänka hypotetiskt, om en gymnasieskola med sportinriktning skulle ägna sig åt ett beteende och ha en kultur som trycker ner sina elever: ”vore det då rätt att förbjuda alla idrottsgymnasier?”. Ludvigsson ifrågasätter om religion är något speciellt eller om man ska se det som en idrott.⁷⁵ Skribenten menar att det skulle man inte göra men att man ändå borde tvinga skolan göra förändringar som tar bort problemen för att få en fungerande skolverksamhet där alla mår bra och trivs. Ludvigsson menar då att den metoden även ska användas på religiösa friskolor samtidigt som hon säger att det är lätt hänt att när man läser vad som pågår i vissa skolor hålla med kritikerna.⁷⁶

Argumenten som Ludvigsson ger är att hon skriver att:

De som nu vevar loss i affekt menar att det är fullt rimligt att stänga välfungerande och bra skolor, busa eleverna till närliggande kommunala skolor för att sedan anse sig ha gjort somliga elever en stor tjänst. Att på grund av några rötägg förvägra drygt 60 andra konfessionella friskolor, som dessutom anses vara förebildligt bra skolor, att ens finnas är så rasande dumt.⁷⁷

Med det citatet visar Ludvigsson vad hon tycker om förslaget att stänga religiösa friskolor, något som hon inte håller med om och anser inte att alla friskolor i Sverige med religiös profil som faktiskt har en bra skolverksamhet ska behöva lida. Samtidigt skriver skribenten att Socialdemokraterna inte vill stänga de religiösa friskolorna utan förbjuda inslag av religion i skolan. Detta menar Ludvigsson påverkar den tiden på skolan som eleverna inte har undervisning utan är lediga och tar upp exempel som att ”bönegrupper” inte är tillåtet och tar även upp ett exempel på

---

⁷³ Nordlund, Linda. (L) på korståg. *Svenska Dagbladet*. 2016-09-14 <https://www.svd.se/1-pa-korstag> (hämtad 2017-05-09)

⁷⁴ Ludvigsson, Maria. Vill S avskaffa elevers religionsfrihet? *Svenska Dagbladet*. 2017-04-09. <https://www.svd.se/vill-s-avskaffa-elevers-religionsfrihet> (hämtad 2017-05-10)

⁷⁵ Ibid. 2017.

⁷⁶ Ibid. 2017.

⁷⁷ Ibid. 2017.

religiösa huvudbonader ska ses som religiösa inslag och undrar då om dessa ska beslagtas i början på varje dag och sedan ”ges tillbaka till eleverna när de slutat”.⁷⁸

För att summera Ludvigssons syn på religion går det att säga att hon har en positiv syn och den tolkningen har gjorts baserat på det hon skrivit i sin artikel där hon genom hela artikeln försvarar religiösa friskolor och elever som vill gå i de skolorna. Utan att på något sätt vara kritisk mot friskolor med religiös profil kritiserar istället skribenten vissa partiers förslag om att förbjuda religiösa friskolor och Socialdemokraternas förslag om att förbjuda: ”alla religiösa inslag i skolorna” då hon menar att det eleverna gör på sina raster ska inte staten kontrollera. Vill en grupp elever samlas och be tillsammans ska de få göra det.⁷⁹

Den sista ledarartikeln från tidningen är skriven av Tove Lifvendahl 2017 och heter ”Spela inte ovetande om ofriheten.”⁸⁰ Artikelns inleds med att skribenten skriver om ett reportage från TV4 och Kalla Fakta där man undersökte hedersförtryck i Sverige och där bland annat en religiös friskola togs med i programmet på grund av sina bussar som man delade upp efter kön.⁸¹

Lifvendahl inleder med att tala om en kvinna som en annan skribent tagit upp som behövde flytta från förorten Hjulsta efter att hon blivit trakasserad för sin livsstil som inte accepterades av alla.⁸²

Med de två exemplen menar skribenten att polisen inte utrett kvinnornas situationer då de blivit nedlagda, och att det finns så kallade ”moralpolisier” i Sverige som kontrollerar vissa områden som ses som ”segregerade”. Lifvendahl menar i slutet av sin artikel att de politiker som reagerat på detta och kommit med lösningen att vilja stänga friskolor med religiös profil har fel och menar att det är meningslöst.⁸³ Istället skriver Lifvendahl att:

---

⁷⁸ Ludvigsson, Maria. Vill S avskaffa elevers religionsfrihet? *Svenska Dagbladet*. 2017-04-09. <https://www.svd.se/vill-s-avskaffa-elevers-religionsfrihet> (hämtad 2017-05-10)

⁷⁹ Ibid. 2017.

⁸⁰ Lifvendahl, Tove. Spela inte ovetande om ofriheten. *Svenska Dagbladet*. 2017-04-07 <https://www.svd.se/spela-inte-ovetande-om-ofriheten>(hämtad 2017-05-10)

⁸¹ Ibid. 2017.

⁸² Ibid. 2017.

⁸³ Ibid. 2017.

Sveket mot kvinnorna måste upphöra. En fungerande ordningsmakt är det första svaret när någons frihet inskränks. Politikerna kan börja med att ta sitt ansvar på den grundläggande punkten.⁸⁴

Lifvendahls syn på religion kan tolkas som att hon inte anser att det är den som är roten till problemen, mer att det finns en hederskultur kopplad till religion som kan göra det problematiskt för individer som inte ”följer” dessa moralregler. Samtidigt menar hon att man inte kan stänga religiösa friskolor för detta inte skulle lösa något.

För att summera de tre ledarartiklarna från Svenska Dagbladet går det att säga att alla tre har en liknande syn på religiösa friskolor och religion i skolan. De menar att man inte ska förbjuda religiösa friskolor och istället borde låta dessa finnas kvar då de problemen som tas upp i artiklarna inte kan bli kopplade till friskolor med religiös profil menar ledarskribenterna. Istället tas andra delar av samhället upp där skribenterna menar att problemen kan ha sina rötter. Två av skribenterna är extra noga med att försvara just friskolor med religiös profil och man talar om begrepp så som ”religionsfrihet” och menar att istället borde man straffa skolor som missköter sig, istället för att generalisera alla religiösa skolor i Sverige. Deras syn på religion kan också ses som positiv då ingen ledarskribent menar att religion går att skylla på de problemen som finns i Sverige med ”moralpoliser” exempelvis. Istället borde man undersöka andra delar av samhället som inte fungerar.

---

⁸⁴ Lifvendahl, Tove. Spela inte ovetande om ofriheten. *Svenska Dagbladet*. 2017-04-07. <https://www.svd.se/spela-inte-ovetande-om-ofriheten>(hämtad 2017-05-10)

2.3 Expressen

Expressens ledarsida är som tidigare nämnt ”oberoende liberal”.

För att inleda Expressens ledarartiklar finns en ledare från Ann-Charlotte Marteus med titeln ”Sätt stopp för religiösa friskolor”. I inledningen skriver Marteus: ”Fridolin vill kontrollera religiösa friskolor bättre. Varför inte offra en gris åt Oden? Det vore lika verksamt.”⁸⁵ Här visar hon på ett komiskt sätt även sin inställning till Fridolins och Miljöpartiets förslag till att förbättra de religiösa friskolorna.⁸⁶

Marteus menar att Fridolins vilja att skilja på undervisning och religiösa inslag är onödig då det redan står i skollagen att de ska vara skilda ifrån varandra. Skribenten passar även på att jämföra Fridolin med Björklund och menar att det han nu försöker göra har Björklund testat, och misslyckats med. Fridolins förslag om strängare kontroller av att skolorna följer skollagen menar Marteus inte kommer bidra med något då det redan gjorts förut och det inte blivit någon skillnad.⁸⁷

En delrubrik i artikeln lyder ”Kontroller av friskolor räcker inte”⁸⁸ och tar upp ett argument mot Fridolins förslag, nämligen att skolinspektionen inte har tillräckligt med medel för att kunna kontrollera alla religiösa friskolor i Sverige. Marteus tar upp något intressant som inte tagits upp av någon ledare tidigare men som ändå som en legitim sak att ta upp:

Och enskilda barns möjligheter att säga nej till religiös påverkan kan inte ”säkerställas”. Föräldrarna har valt en religiös skola åt sitt barn. Barnets lärare - och betygsättare - har valt att jobba där. Om dessa väldiga vuxenkrafter vill att barnet ska dansa i religiös anda existerar ingen verklig valfrihet. Barnets val står då mellan underkastelse och öppet trots.⁸⁹

Med det citatet visar Marteus sin syn på religion, nämligen att det är något som barn tvingas till och inte har något val än att antingen följa uppmaningarna eller bli en som protesterar vilket ger dåligt rykte för barnet och kan ge negativa konsekvenser. Hon menar samtidigt att den som tar

---

⁸⁵ Marteus, Ann-Charlotte. Sätt stopp för religiösa friskolor. *Expressen*. 2017-02-06. <http://www.expressen.se/ledare/ann-charlotte-marteus/satt-stopp-for-religiosa-friskolor/>(hämtad 2017-05-04)

⁸⁶ Ibid. 2017.

⁸⁷ Ibid. 2017.

⁸⁸ Ibid. 2017.

⁸⁹ Ibid. 2017.

föräldrarnas och skolornas parti är just den svenska staten. Det är en ganska negativ bild av religion och tankar om heder och hedersförtryck kommer till tanke när man läser artikeln. Den enda lösningen på problemet som Marteus ger är enkel, nämligen att man inte ska ha konfessionella inslag i skolan. En annan lösning kan vara att staten inte ger ekonomiska bidrag till dessa skolor och istället låter dem klara sig själva vilket kommer leda till att de stängs ner.⁹⁰

Hon menar att barn blir påtvingade en religion inte är det enda argument som finns för att man ska besluta om att stänga friskolor med religiösa profiler. Det andra är att det bidrar till segregation i jämställdheten men även att det försvårar att barn med utländsk bakgrund integreras i det svenska samhället. Där förutom könsuppdelning fick pojkarna högre betyg och att flickorna blev kränkta men berättar samtidigt att det gått rykten om att lärare använts sig av metoder som anses som för hårda för att vara tillåtna i den svenska skolan. Men enligt Marteus är sådana skolor intressanta för föräldrar som har muslimsk bakgrund nämligen att de är mer strikta än skolor med kommunala huvudmän. Barnen lär sig bli mer lydande och inte så rebelliska och att föräldrarna kopplar kommunala skolor till en kriminell framtid för sina barn.⁹¹

Artikeln avslutas med att ge en liten hyllning till Björklund som till skillnad från Fridolin faktiskt vill stoppa sådana skolor men att framtiden får visa hur han ska lyckas med detta.⁹²

För att summera Marteus åsikter kring religion går det att säga att hon har en tämligen negativ syn på religion och det går att tolka som att det är islam hon talar om i allmänhet då hon bygger upp sina argument med att ta med sådana exempel. När hon talar om friskolor med muslimsk profil kopplas detta till hedersförtryck och att barn blir tvingade till att vara muslimer och gå i sådana skolor.

Ledartikeln ”Sverige ska inte ha könsapartheid” i Expressen börjar en eller flera av ledarskribenterna på tidningen med att kommentera och bygga sin artikel kring Kalla fakta reportaget som sändes i TV4 under april 2017. Man beskriver i sin inledning hur barn tvingas sitta i olika delar av skolbussarna, där flickorna sitter bak och pojkarna fram och att till och med köerna

---

⁹⁰ Martues, Ann-Charlotte. Sätt stopp för religiösa friskolor. *Expressen*. 2017-02-06. <http://www.expressen.se/ledare/ann-charlotte-marteus/satt-stopp-for-religiosa-friskolor/>(hämtad 2017-05-04)

⁹¹ Ibid. 2017.

⁹² Ibid. 2017.

till bussarna är uppdelade efter kön. Inledningen avslutas med att det står ”Politikerna kan inte fortsätta blunda för att vi har fått enklaver där kvinnors frihet är beskuren.”⁹³

Skribenten skriver om hur Kalla Fakta med videoinspelning visat hur uppdelningen av eleverna går till på en muslimsk friskola i Sverige. Artikeln fortsätter med att man informerar läsaren om att när Kalla fakta-teamet försökte nå en religiös friskola som får sitt ekonomiska stöd från staten och dess rektor blev de hotade med en polisanmälan.⁹⁴

Som en annan infallsvinkel i artikeln tar man upp ett exempel som inte är kopplad till de religiösa friskolorna utan istället handlar om en kvinnan som väljer att vara anonym men som uppger att hon bor i en förort nära Stockholm. På grund av hennes livstil som att hon exempelvis är singel och dricker vin har hon behövt mota kränkningar. Hon har fått saker kastade på sina fönster till lägenheten och barn och ungdomar har ropat skällsord efter henne. Det gick så långt och efter att polisen inte hjälpt henne valde hon till slut att flytta.⁹⁵ Varför de väljer att ta med detta i en artikel som ska handla om Kalla fakta-programmet om religiösa friskolor kan bero på att de vill visa att liknande problem som kan även här precis som i den förra ledarartikeln kopplas till hedersförtryck på grund av religiösa traditioner och värderingar kan även finnas i övriga samhället. Ledaren vill alltså visa att problemet man ser i skolorna är utbrett.

Man tar upp flera exempel senare i artikeln kvinnor i Sverige som behövt flytta för att de behövt utstå trakasserier och menar att det som högern gjort politiskt har lett till en ökad segregation i Sverige.⁹⁶

Lösningarna på problemen som tas upp i artikeln menar ledarskribenten på Expressen är svåra att genomföra och man vet inte hur man ska göra det. Men genom att få bukt med de religiösa friskolorna skulle detta kunna hjälpa till. Hur ska man göra detta då?⁹⁷ Ledaren menar att:

---

⁹³ Ledare, Expressen. Sverige ska inte ha könsapartheid. *Expressen*. 2017-04-04. [http://www.expressen.se/ledare/sverige-ska-inte-ha-konsapartheid/\(hämtad 2017-05-05\)](http://www.expressen.se/ledare/sverige-ska-inte-ha-konsapartheid/(hämtad 2017-05-05))

⁹⁴ Ibid. 2017.

⁹⁵ Ibid. 2017.

⁹⁶ Ibid. 2017.

⁹⁷ Ibid. 2017.

Det betyder att det offentliga måste sluta att pumpa in bidrag till konservativa och fundamentalistiska föreningar, att asylsökande och nyanlända bör få obligatorisk information om kvinnors rättigheter, att fler poliser måste patrullera i områdena och att religiösa friskolor måste förbjudas.⁹⁸

Detta kan ses som genomförbara lösningar och enligt skribenten är det en bra start för att minska förtrycket mot kvinnorna i Sverige och kommer även att göra dem mindre utsatta.⁹⁹

Denna ledarartikel eller krönika som var skriven av en ledare på Expressens ledarredaktion kan tolkas som att hen menar att den religiösa kulturen som kommer av islam bidrar till att kvinnor speciellt i förorterna hamnar i förtryck och blir utsatta för hedersförtryck samt trakasserier. Det går inte att få bort dessa problem på ett enkelt sätt men genom att börja i exempelvis skolorna där problemen finns och där det byggs upp en mentalitet som gör att kvinnorna och flickorna hamnar i en lägre position än männen och pojkarna kan man förhindra fler problem. Lösningen som skribenten ger involverar polisen, staten och även kraven på nyanlända. Skribentens syn på religion i Sverige är att den varit alldeles för liberalt lagd.¹⁰⁰

För att avsluta Expressens ledarartiklar kring religiösa friskolor tas ytterligare en artikel av Ann-Charlotte Marteus ur tidningens arkiv. Denna gången heter artikeln ”Kristendomen i skolan var vår Harry Potter”. Artikeln inleds med att hon pratar om sina barndomsminnen om svenska helgdagar som exempelvis långfredagen då hon märkte av de religiösa traditionerna i Sverige trots att enligt hon själv inte växte upp ”i ett religiöst hem”.¹⁰¹

Det skribenten vill visa med att berätta om sina barndomsminnen är hur djupa traditioner kopplade till religion var även under hennes uppväxt som var under 60-talet i Sverige. Hon tar upp exempel som beskriver långfredagen på detta vis:

---

⁹⁸ Ledare, Expressen. Sverige ska inte ha könsapartheid. *Expressen*. 2017-04-04. <http://www.expressen.se/ledare/sverige-ska-inte-ha-konsapartheid/>(hämtad 2017-05-05)

⁹⁹ Ibid. 2017.

¹⁰⁰ Ibid. 2017.

¹⁰¹ Marteus, Ann-Charlotte. Kristendomen i skolan var vår Harry Potter. *Expressen*. 2017-04-13. <http://www.expressen.se/ledare/ann-charlotte-marteus/kristendomen-i-skolan-var-var-harry-potter/>(hämtad 2017-05-07)

När jag var liten var alla affärer stängda på Långfredagen. Och så fick man inte leka för livligt. Jag fick lov att gå och leka med en kompis som bodde några portar ifrån vår. Men jag fick inte *springa* dit. Jag måste gå. Världigt. För Jesus led på korset.¹⁰²

Vad skribenten vill visa med det citatet är att trots att hennes familj kanske inte var särskilt religiösa blev Marteus påverkad av religiösa traditioner ändå. En bra inledning till den kommande delen av hennes artikel där Marteus sedan pratar om ”kristendomsundervisningen” i skolan och hur viktig den var för henne. Skribenten menar att ”kristendomsundervisningen bildade oss.”¹⁰³ Marteus fortsätter sedan med att göra en skillnad mellan hennes skolgång och dagens, under den tiden var religions- eller kristendomskunskapen ett ämne som var viktigt i skolan, och som det fortfarande är så klart, men att då gick religion och skolan hand i hand. Till skillnad från idag när det ofta blir konflikter mellan skolan och religionen. Marteus är i denna delen av artikeln kritisk till att vissa religiösa grupper får driva skolor i Sverige samtidigt som Luciatåg blir kritiserade för att vara alltför religiösa.¹⁰⁴

Förutom detta tar skribenten även upp problemet med skolprästerna som hon menade blivit utpekade som religiösa missionärer i dagens alltmer kritiska samhälle. Marteus menar att skolpräster: ”ska fungera som vuxna stödpersoner,[...] men att detta blivit något negativt efter den nya skollagen som kom 2011. Marteus vill även att skolor ska bjuda in imamer och rabbiner som tillsammans med skolbesök till olika religiösa byggnader ska kunna ge eleverna en bättre förståelse för andra människor men att skolorna inte vågar detta på grund av skollagen som ”[...]fastslår att religiösa friskolor inte får ha konfessionella inslag,[...]”¹⁰⁵

För att summera denna ledarkrönika av Ann-Charlotte Marteus talar hon kanske inte helt och hållet om religiösa friskolor men tar samtidigt upp en viktig infallsvinkel om religion i skolan. Precis som i sin första ledarkrönika som togs med i denna uppsats menar hon här att skolan och religion kan vara problematiskt och att inte vem som helst ska få driva en skola, men hon tar samtidigt upp att man inte borde lyssna på skollagen till punkt och pricka. Religiösa inslag i skolan kan vara

---

¹⁰² Marteus, Ann-Charlotte. Kristendomen i skolan var vår Harry Potter. *Expressen*. 2017-04-13. <http://www.expressen.se/ledare/ann-charlotte-marteus/kristendomen-i-skolan-var-var-harry-potter/>(hämtad 2017-05-07)

¹⁰³ Ibid. 2017.

¹⁰⁴ Ibid. 2017.

¹⁰⁵ Ibid. 2017.

användbara men som ovan nämnt vågar inte alla skolor att ta med detta i sin utbildning för att man är rädd för skollagen. Hennes syn på religion är positiv i denna artikel men det går fortfarande att tolka hennes artikel på så sätt att hon inte anser att religiösa friskolor ska finnas samtidigt som Marteus inte är lika negativ i denna artikel som i den förra.

För att summera de tre artiklarna som togs med från Expressens ledarsida där två av artiklarna skrevs av Ann-Charlotte Marteus och en som blev signerad ledare men som skrivits av en eller kanske flera ledarskribenter på Expressen. Det som går att säga är att det finns likheter mellan de två första där Marteus i sin första artikel ”Sätt stopp för religiösa friskolor” är väldigt negativ i sin syn på religion i skolan. Hon kopplar begreppet religiösa friskolor till förtryck av kvinnor och att lära flickor att de är mindre värda än män, något som även den andra ledarkrönikan gjorde. Den sista ledarartikeln av Marteus var mer positiv till religion än vad de första två ledarkrönikorna eller artiklarna var. Man kan då säga att Expressens ledarsidas syn på religion i skolan är till största del negativ och menar att den förtrycker kvinnor och lär barn fel värderingar. I den sista artikeln var man mer positiv men samtidigt ville kontrollera det konfessionella och skolan. Samtliga skribenter som undersökts har alla varit överens om en sak, vem som helst ska inte få driva en skola.

2.4 Aftonbladet

Som nämnt i bakgrunden är ledarredaktionen på Aftonbladet ”oberoende socialdemokratiska”.

I en ledarkrönika från 2016 skriven av Daniel Swedin kritiseras Gustav Fridolin och de religiösa friskolorna. Artikeln heter ”Stoppa religiösa friskolor, Fridolin”. Ledarartikeln inleds med att man talar om ett återkommande problem med religiösa friskolor, nämligen könsuppdelningen mellan pojkar och flickor i muslimska friskolor. Man tar upp att ena könet har matematik medan de andra har idrott som ett exempel.¹⁰⁶

En intressant sak som tas upp i artikeln är om en person som valt att anmäla Al-Azhraskolan en skola i Vällingby som blivit uppmärksammas tack var ett reportage av TV4:s Kalla fakta för att de valt att dela upp idrottslektionerna mellan könen. Enligt den som anmälde gör inte skolan det man ska, nämligen att arbeta mot att ta bort könsroller som är traditionella. Man menar att: ”Uppdelningen riskerar att permanenta kvinnors underordning.”¹⁰⁷ Swedin tar även med vad rektorn för skolan sade för att försvara sin skolverksamhet, hen menade att om man inte hade haft separata idrottslektioner för pojkar och flickor hade många skolkat och detta på grund av sin kulturella bakgrund.¹⁰⁸ Skribenten väljer även att ta med att skolinspektionen som skulle undersöka om skolan gjort fel kom fram till att Al-Azhraskolan inte gör något fel samt att deras upplägg på idrottslektionerna följer riktlinjerna.¹⁰⁹

I ledaren tar Swedin med ett citat från Fridolin som lyder: ”Har man problem med tryggheten mellan killar och tjejer så måste man jobba med det. Men man kan inte ge vika för det och säga att då behöver inte killar och tjejer mötas på lektionerna.”¹¹⁰ Här håller författaren med Sveriges utbildningsminister och tar även upp en positiv effekt av könsuppdelning, nämligen att flickorna kan slappna av om det motsatta könet inte deltar i idrottslektionerna. Exempelvis att de kan ha lektion utan hijab är något som blir möjligt tack vare att dela upp lektionerna. Här ändrar författaren lite av sin inställning och ger ett motargument till sin övriga kritik, för att sedan börja avslutningen

---

¹⁰⁶ Swedin, Daniel. Stoppa religiösa friskolor, Fridolin. *Aftonbladet*. 2016-08-29 <http://www.aftonbladet.se/ledare/ledarkronika/danielswedini/article23424255.ab> //hämtad 2017-04-29)

¹⁰⁷ Ibid. 2016.

¹⁰⁸ Ibid. 2016.

¹⁰⁹ Ibid. 2016.

¹¹⁰ Ibid. 2016.

på sin artikel med ett argument som talar för sin kritik. Swedin menar att om en skola med kommunal huvudman skulle göra samma sak som Al-Azharskolan skulle man inte tolerera detta. Skribenten uppmanar skolinspektionen och Fridolin till att lösa situationen. Han summerar problemet genom att säga: ”Vad vi ser är en värdekonflikt mellan religionsfrihet och skolans uppdrag att göra barn fria, självständiga och kritiskt tänkande.”¹¹¹

För att summera denna ledare kan man säga att Swedin inte har någon negativ syn på religion som en ensam komponent utan är noga med att uttrycka att alla har religionsfrihet och har rätten att tro på vad man vill. Swedin menar istället att religion i skolan kan vara skadligt för barn och inte minst för flickorna om de hela tiden tvingas att vara separerade från pojkarna under exempelvis idrottslektionerna. Detta bidrar med som han sade att flickorna i tidig ålder lär sig att de ska underkasta sig männen.¹¹²

Nästa ledarartikel från Aftonbladet är skriven av Fredrik Virtanen och heter ”Muslimska och kristna konstigheter är lika konstiga i skolan”.¹¹³ Virtanen är mer kritisk mot religion i allmänhet än Swedin. Artikeln inleds med texten:

Jag känner en snubbe som tror att jungfru Maria födde barnet Jesus för cirka 2017 år sedan. Alltså bokstavligt talat. Inte metaforiska. I hans tro ingår att Maria faktiskt var oskuld när hon födde barn. De flesta känner nog någon religiös fanatiker. men det uppfattas inte särskilt konstigt, eller?¹¹⁴

Med det citatet visar Virtanen sin syn på religion och på religiösa människor. Sedan går ledarskribenten på Aftonbladet in på hur han tycker att sådana personer som han beskrev i sitt citat är både motståndare till kvinnor, utförandet av aborter och människor inom hbtq-rörelsen. Samtidigt menar Virtanen att det är lättare att ”förlåta” sådana saker när kristna skolor gör det än när skolor med muslimsk profil gör det. Dock säger Virtanen tydligt att det han inte kan gå med på är att

---

¹¹¹ Swedin, Daniel. Stoppa religiösa friskolor, Fridolin. *Aftonbladet*. 2016-08-29 <http://www.aftonbladet.se/ledare/ledarkronika/danielswedin/article23424255.ab> / (hämtad 2017-04-29)

¹¹² Ibid. 2016.

¹¹³ Virtanen, Fredrik. Muslimska och kristna konstigheter är lika konstiga i skolan. *Aftonbladet*. 2017-04-10. <http://www.aftonbladet.se/ledare/a/xoaoQ/muslimska-och-kristna-konstigheter-ar-lika-konstiga-i-skolan> (hämtad 2017-05-03)

¹¹⁴ Ibid. 2017.

”religiösa fanatiker driver skolor”.¹¹⁵ Mer om ämnet skriver ledarskribenten att barn som gått i sådana skolor, får exempelvis en dålig syn på homosexualitet och abort. Samtidigt hyllar Virtanen reportaget från Kalla fakta om Al-Azhraskolan som faktiskt visade upp de här problemen som skribenten menar finns i svenska religiösa friskolor.¹¹⁶

Skribenten menar att eftersom Sverige har ett system som låter friskolor med religiös profil att finnas är vi inte ett sekulärt land och enligt honom ska man förbjuda dessa och istället ska de religiösa sköta det som har med religionen att göra ”på sin fritid”.¹¹⁷

Virtanen avslutar sin artikel med att skriva att den enda anledningen till att denna typen av ”hjärntvätt” är tillåten och kan finansieras med svenska skattepengar är för att folk i Sverige inte tycker att sånt är konstigt eftersom de kan kopplas till vårt kristna arv och syftar då på kristna skolor. Men skribenten menar att saker som muslimska och kristna friskolor gör ska ses som lika annorlunda. Slutsatsen på artikeln är:

Inget barn ska behöva placeras i en skola av en förälder som anser att olika förbön kan ”bota” homosexualitet, eller att flickor och pojkar är värda olika platser i bussen. Moralpolisens ungar är värda att få gå i en helt vanlig, trist och präktig svensk skola.¹¹⁸

Fredrik Virtanens syn på religion kan ses som negativ då han är mer kritisk mot religion än vad Swedin var och på ett sarkastiskt sätt diskuterar tro i inledningen av sin artikel. När han ska summera vad han tycker om religiösa friskolor är att han är lika kritisk till alla friskolor oavsett vilken religiös profil de har. Samtidigt borde de förbjudas och sluta få medel från svenska skattebetalare.

---

¹¹⁵ Virtanen, Fredrik. Muslimska och kristna konstigheter är lika konstiga i skolan. *Aftonbladet*. 2017-04-10. <http://www.aftonbladet.se/ledare/a/xoaoQ/muslimska-och-kristna-konstigheter-ar-lika-konstiga-i-skolan> (hämtad 2017-05-03)

¹¹⁶ Ibid. 2017.

¹¹⁷ Ibid. 2017.

¹¹⁸ Ibid. 2017.

En som har en annan infallsvinkel på problemet är Anders Lindberg. Rubriken till artikeln lyder ”Klokt att förbjuda religiösa friskolor” och i inledningen skriver han ”Det finns en värdekonflikt mellan religionsfriheten och att ge alla en likvärdig utbildning.”¹¹⁹

Ledarkrönikan inleds med att man tar upp det som den dåvarande gymnasieministern Aida Hadzialic gick ut och sade, nämligen att man kanske borde förbjuda religiösa friskolor. Även hon tog upp problemet med att könsuppdelningen mellan pojkar och flickor gjorde det problematiskt. Skribenten menar att han håller med Hadzialic men att det samtidigt inte är så enkelt. Samtidigt tar Lindberg upp något som inte någon av ledarna i de tidigare exemplen tog upp, nämligen att det kanske inte går att förbjuda religiösa friskolor helt och hållet bara för att en del skolor missköter sig. Han tar upp judiska skolor och andra minoritetsskolor i Sverige som skulle bli drabbade av ett sådant förbud. Lindberg tar upp Europakonventionen som ett exempel om att det är: ”[...] en mänsklig rättighet att uppfostra barn i föräldrarnas religiösa tradition.”¹²⁰ Men även att barn ska få ha ett eget kulturellt liv och kunna leva ut sin religion och tala sitt språk utan att bli kränkta.¹²¹

En del i artikeln som blir extra kritisk och värderande är när Lindberg pratar om hur vissa ”sektor” som han kallar dem skulle kunna få driva en skola om de vill eftersom lagen skulle kunna tillåta detta. Han skriver:

Samtidigt finns en tydlig värdekonflikt mellan denna tolkning av religionsfriheten och samhällets intresse av att motverka segregation och ge alla en likvärdig utbildning. Det är knappast rimligt att rätten till exempelvis undervisning i viss religion eller språk automatiskt leder till att religiösa sektor, som Plymouthbröder eller Livets ord, får driva egna skolor. Och vi har sett ett flertal exempel på muslimska friskolor som inte skött frågor som jämställdhet mellan könen och sekulär undervisning på ett godtagbart sätt.¹²²

Lindberg avslutar sin artikel med att ge beröm till Hadzialic för att hon talade om ett problem som finns i samhället och är villig att komma till en lösning i ärendet. Utöver detta menar han att debatten har pågått i flera decennier och att man borde kunna komma på en lösning och samtidigt

---

¹¹⁹ Lindberg, Anders. Klokt att förbjuda religiösa friskolor. *Aftonbladet*. 2016-06-28. <http://www.aftonbladet.se/ledare/ledarkronika/anderslindberg/article23081036.ab> (hämtad 2017-05-03)

¹²⁰ Ibid. 2016.

¹²¹ Ibid. 2016.

¹²² Ibid. 2016.

”uppfylla Europakonventionens krav på undervisning i religion och språk för minoriteter inom ramen för den vanliga skolan.”¹²³

För att summera är inte Lindberg mer kritisk än vad de tidigare ledarskribenterna varit men tillskillnad från dem har han angripit problemet på ett helt annat sätt, genom att tala mer om religion. Han lyfter problemen och menar att religion inte är roten till problemet utan att det är i hur skolorna drivs och vill värna om Sveriges minoriteter för att de inte ska bli drabbade. Samtidigt tar han inte bara upp problem med friskolor som har muslimsk profil utan menar att detta kan lika gärna handla om en kristen skola men han ger mer utrymme åt könssegregering som det går att tolka att han menar har med muslimska friskolor att göra. Han gör även en skillnad i religion och kultur och menar att kulturarvet är viktigt tillsammans med språket och att barnen så klart ska få ta del av detta men att det ska hållas ”inom ramen för den vanliga skolan.”¹²⁴

För att då sammanfatta de tre ledarartiklarna eller krönikorna som valdes att tas med från Aftonbladet går det då att säga att alla tre ser på religiösa friskolor som ett problem inte som en möjlighet. I de flesta fallen väljer man även att ge kritik till alliansen och skylla problemet på dem för att de här svårigheterna med de religiösa friskolorna finns. Samtidigt har man lyckats hitta det största problemet med denna skolform, nämligen att man segregerar barnen och delar upp dem efter kön, något som alla tre är överens om är skadligt för barnen. De flesta har inte en negativ syn på religion utan menar att det är självklart att barn i alla åldrar ska få lära sig mer om sin egna religion, sitt språk och sin kultur men att det borde gå att göra utan att ha religiösa friskolor som speciellt den sista ledaren menade på.

---

¹²³ Lindberg, Anders. Klokt att förbjuda religiösa friskolor. *Aftonbladet*. 2016-06-28. <http://www.aftonbladet.se/ledare/ledarkronika/anderslindberg/article23081036.ab> (hämtad 2017-05-03)

¹²⁴ Ibid. 2016.

2.5 Proletären

Den sista tidningen vars ledarartiklar kring religiösa friskolor har undersökts är Proletären, som beskriver sin tidning och ledarsidan på detta vis: ”Proletären ägs och drivs av Kommunistiska Partiet. Redaktionen ansvarar självständigt för tidningens innehåll. Ledarsidan ger uttryck för Kommunistiska Partiets ståndpunkt.”¹²⁵

I Proletären har endast två ledarartiklar som handlar om religiösa friskolor publicerats under perioden 2016-2017, dessa två har analyserats och resultatet återges nedan.

Den första artikeln är publicerad 2016 och den har ingen signatur från någon skribent det står dock att den tillhör ledarsidan. Artikeln heter ”Könsuppdelad gymnastik eller inte?”.¹²⁶ Den inleds med att man tar upp hur en friskskola med muslimsk profil valt att dela upp sina idrottslektioner efter kön och hur detta skapade en stor diskussion i Sverige. Skribenten fortsätter sedan med att kritisera Gustav Fridolin som denne kallar för en ”flopp” och menar att enda anledningen till att Fridolin valde att ta upp ämnet och säga att det var ”[...] ett hot mot jämställdheten.”¹²⁷ var för att han ville bli mer omtyckt av feminister och kvinnor då det under 2016 kom ut en nyhet om att en politiker i Miljöpartiet där även Fridolin är språkrör inte velat ”[...]ta kvinnor i hand.”¹²⁸

Den som skrivit artikeln har en positiv inställning till könsuppdelning och menar att eftersom det kan finnas skillnader i fysik och en social kontext som ungdomar och barns kroppar kan skilja sig i, kan det därför vara en god idé att dela upp idrottslektionerna mellan kön. Detta menar skribenten skulle göra att jämställdheten gynnas och att hela klassen kan delta i idrottsundervisningen.¹²⁹

Skribenten passar även på att kritisera motpolen till tidningens ideologi, högern. I artikeln står det:

---

¹²⁵ Proletären. Om Proletären. *Proletären*. <http://www.proletaren.se/om-proletaren> (hämtad 2017-05-10)

¹²⁶ Ledare, Proletären. Könsuppdelad gymnastik eller inte? *Proletären*. 2017-04-07. <http://xn--proletren-02a.se/ledare/konsuppdelad-gymnastik-eller-inte> (hämtad 2017-05-11)

¹²⁷ Ibid. 2016.

¹²⁸ Ibid. 2016.

¹²⁹ Ibid. 2016.

Debatten blir rent komisk när samma träsktroll på högerkanten som går igång när lika obskyra debattörer vill avskaffa könsuppdelade toaletter, nu blir helt galna inför tanken på könsuppdelad gymnastik.¹³⁰

Med det citatet visas skribentens syn på den politiska högern i Sverige och deras politiska tankar.

Gällande de religiösa friskolorna ägnas resterande delen av artikeln till att skriva om dessa. Skribenten menar att kommunisterna, som hen själv också ser sig som eftersom hen skriver ”vi kommunister”¹³¹, vill ha skolor i Sverige som är sekulära. Samtidigt ska barnen så klart undervisas i kunskaper om religionerna som finns i världen men att religion inte ska utövas eller ”indoktrineras”¹³² i skolan. I Sverige har vi religionsfrihet och det betyder även att skolan inte ska vara påverkad av religion menar skribenten. Religion är något man får ägna sig åt på fritiden och ”i det privata livet”.¹³³

Skribenten skriver mer om religionsfrihet och skriver att:

Men frågan handlar om mer än religionsfrihet, det handlar om alla barn och ungas rätt till likvärdig skolgång. Sönderslagningen av den svenska enhetsskolan - genom kommunaliseringen, skolpeng och friskolesystemet - är huvudanledningen till den eländiga situationen i de svenska skolorna och den sjunkande kunskapsnivån.¹³⁴

Med det citatet menar skribenten att inte bara de religiösa friskolorna är anledningen till de problemen som finns inom svensk skola utan att det även finns andra saker som spelat roll under åren. Men artikeln avslutas ändå med att skribenten uppmanar att man ska stänga ner och inte tillåta religiösa friskolors existens. Genom att istället gå tillbaka till en enhetlig skola i Sverige kan barnen garanteras samma utbildning i hela landet med lika mycket resurser.¹³⁵

---

¹³⁰ Ledare, Proletären. Könsuppdelad gymnastik eller inte? *Proletären*. 2016-09-13. <http://xn--proletren-02a.se/ledare/konsuppdelad-gymnastik-eller-inte> (hämtad 2017-05-11)

¹³¹ Ibid. 2016.

¹³² Ibid. 2016.

¹³³ Ibid. 2016.

¹³⁴ Ibid. 2016.

¹³⁵ Ibid. 2016.

Den första artikeln ur tidningen Proletären kan summeras med att säga att deras syn på den uppmärksammade könsuppdelningen är positiv. De menar att som ovan nämnt att barn och ungdomar skiljer sig både kroppsmässigt men även psykiskt och genom att dela upp lektionerna efter kön resulterar detta i att fler känner sig trygga. Synen på religion är också tämligen positiv men synen på religion och skola är negativ. Den som skrev artikeln anser att religion är något som man sysslar med utanför skolan inte i skolan.

Nästa artikel ”Stå upp för det sekulära” tar bland annat upp aspekten religiösa friskolor i jämförelse med det sekulära men den inleds med att skriva om Donald Trump. Inte heller denna artikel från Proletärens ledarsida är inte signerad av någon skribent utan är anonym. I inledningen hyllas Trump för att han har stått upp för sekularismen i USA genom inte ge finansiellt stöd till ”[...]organisationer som inte stödjer abort.” för att sedan ge Trump kritik i nästa stycke för sin utrikespolitik.¹³⁶

Efter att ha riktat en stor del av artikeln till att kritisera USA och Donald Trump menar skribenten att ”flyktingströmmen”¹³⁷ som har påverkat Sverige under åren tillsammans med en ökad ”religiös fundamentalism”¹³⁸ har gjort att religionen islam och mångkultur har börjat ses som något negativt hos många svenskar. Detta har sedan lett till att synen på friskolor med religiös profil ses som något negativt i Sverige.¹³⁹

Om religion och religionsfrihet skriver skribenten:

Religionens inflytande slutar vid pagodens, kyrkans, moskéns eller synagogans ytterdörr. Vad människor väljer att tillbedja i dessa lokaler är upp till dem. Det handlar om rätten till tron, den vuxne individens rätt att på det privata planet tycka och tro vad den vill.

Men religionsfrihet innebär ett angrepp på individers demokratiska fri- och rättigheter - som kvinnors rätt till sina kroppar - måste de bekämpas.¹⁴⁰

---

¹³⁶ Proletären. Stå upp för det sekulära. *Proletären*. 2017-02-01. <http://xn--proletren-02a.se/sta-upp-det-sekulara>(hämtad 2017-05-11)

¹³⁷ Ibid. 2017.

¹³⁸ Ibid. 2017.

¹³⁹ Ibid. 2017.

¹⁴⁰ Ibid. 2017.

För att summera skribentens syn på religion i skolan tas inte detta upp så mycket i artikeln. Det som dock skrivs är att hen anser att problem som uppstått de senaste åren i Sverige har gjort att bland annat religiösa friskolor har setts som syndabockar. Man kan tolka detta som att personen inte anser att detta är rättvist. Skribentens syn på religion är dock att det är något som ska höra till människors fritid inte på jobbet eller i skolan.

Summeringen av artiklarna från tidningen *Proletären* blir då att båda skribenterna har en väldigt lik syn på religiösa friskolor och sambandet mellan religion och skolan. De anser att religion är något som människor så klart ska få ägna sig åt då de har den rättigheten men att detta inte ska vara under skoltid, istället ska man få göra det på sin egen tid. Den förste skribenten försvarar även religiösa friskolors val att dela upp lektioner efter kön, något som hen menar är bra för att det som sagt gynnar eleverna på skolorna. Den sista skribenten talar för sekularism och att det är det enda rätta. Har man religiösa friskolor är inte samhället längre sekulärt.

3. Analys

Vad har nu undersökningen och resultatet visat? Många saker som är intressanta har dykt upp och det finns många saker att diskutera. I början av uppsatsen formulerades ett antal frågor som skulle hjälpa till vid analysen av källmaterialet och besvaras med hjälp av undersökningen. Alla frågor har besvarats och nedan följer en redovisning av dem.

Den första frågan var:

- ”Hur argumenterar skribenter för respektive emot religiösa friskolors existens i Sverige?”

Skribenterna var uppdelade i två sidor kan man säga, de som ville ha kvar religiösa friskolor och de som ville att man skulle förbjuda dem helt och hållet. De använde olika argument för att styrka sina åsikter i frågan när de skrev sina artiklar. Exempelvis Ann-Charlotte Marteus i Expressen skrev om hur man borde stänga religiösa friskolor och argumenten som hon använde sig av var bland annat segregationen som skolorna bidrar till genom att det är en så stor skillnad på exempelvis muslimska friskolor där man delar upp lektionerna efter kön, jämfört med kommunala skolor. Genom att sluta ge dessa skolor finansiella medel kunde man få bort dem om inte ett förbud var aktuellt i nuläget menade Marteus. Ett annat exempel på skribenter som också argumenterade för få bort religiösa friskolor var ledarskribenterna på *Proletären* som ville att man skulle hålla samhället sekulärt, deras

argument var just hur Sverige skulle fungera bättre om skolan var helt sekulärt och att religion var något som personer ska ägna sig åt på fritiden. Andra exempel är skribenterna på Aftonbladet som menade att religiösa friskolor lär barnen om traditionella könsroller och könsroller, något som Skolverket länge arbetat för att få bort. Detta leder i sin tur till att flickorna lär sig underkasta sig pojkarna.

De som istället ville ha kvar religiösa friskolor, som exempelvis Lindberg på Aftonbladet och Linda Nordlund på Svenska Dagbladet, talade om religionsfrihet, om rätten om att inte bli påtvingad någon religion men samtidigt ha rätten att få tro på vad man vill. Har vi religionsfrihet i Sverige borde även religiösa friskolor få finnas menar Lindberg och Nordlund. Andra som argumenterade för religiösa friskolor tog ofta upp Europakonventionen och kopplade religionsfriheten till den. Genom att ha en så stark pjäs bakom sig som Europakonventionen ingav det lite mer kraft i artiklarna. Andra argument som användes var att det är fel att straffa skolor som faktiskt sköter sig då det även finns kommunala skolor som missköter sig. Förbjuder man religiösa friskolor straffar man även minoritetsgrupperna som finns i Sverige som exempelvis den judiska minoriteten. I tidningen Dagen använde man just religion och kyrkan som ett argument till att religiösa friskolor ska få finnas. Då kyrkan skulle ha ett positivt inflytande på skolan.

- Vilka likheter/skillnader visar de olika tidningarna och skribenterna upp i debatten?

En likhet som sågs mellan de olika tidningarna och skribenterna var att de som argumenterade för religiösa friskolor ofta använde sig av Europakonventionen som en stark pjäs bakom deras argument. Mer direkt om vad de använde från just Europakonventionen var avsnittet om religionsfrihet vilket de menade kunde anläggas på de religiösa friskolorna och om man skulle förbjuda dem skulle det kunna strida mot det som står där.

En annan likhet var att trots att man arbetar för olika tidningar som har olika ideologier så enades man vid vissa tillfällen där skribenternas åsikter kunde ses som lika. Men även när man ansåg att religiösa friskolor skulle stängas ner och förbjudas var man också eniga bland vissa skribenter vilket också kan ses som en likhet. Exempelvis ansåg många av skribenterna att det var de muslimska friskolorna som var problematiska och tog upp dem som de dåliga exemplen med religiösa friskolor. Ett exempel är inslaget ifrån TV4 och Kalla fakta som flera av skribenterna tog upp oberoende av vilken tidning de skrev för.

Ytterligare likhet är artiklarnas upplägg och skribenternas argumentation. De större och mer kända tidningarna som Aftonbladet, Expressen och Svenska Dagbladet var mer objektiva och sättet man skrev på kunde anses inneha en större grad seriositet än vad exempelvis artiklarna i Proletären hade. I Proletären och Dagen kunde man se hur författarna visade upp tendenser när de skrev om ämnet och ett exempel är i artikeln från Dagen där skribenten ansåg att det var kyrkan som skulle ha ansvaret för skolan och den svenska välfärden eftersom den haft det tidigare i historien och att det enligt honom hade varit bättre i Sverige då.

En skillnad som syntes var att ingen av de andra partierna var lika religiöst påverkade och försvarade religionen på samma sätt som skribenterna på tidningen Dagen men detta var något som var väntat då de är uttalade som en kristen tidning.

Ytterligare en skillnad som sågs var hur de olika skribenterna såg på könsuppdelning i skolan, många blev upprörda och använde det som ett argument till varför man ska stänga ner de religiösa friskolorna medan många försvarade uppdelningen genom att säga att det kan vara gynnsamt för eleverna. Ett exempel var en ledare i Proletären som ansåg att eftersom det finns skillnader i hur elevers kroppar och psykiska egenskaper utvecklas i unga år kan det därför bli lättare att dela upp. Här var man oense om det var bra att dela upp lektionerna mellan kön eller inte.

En annan skillnad som upptäcktes var hur man såg på religion i skolan. Medan vissa av tidningarna exempelvis Proletären talade om ett sekulärt Sverige och en sekulär skola talade andra tidningar om indoktrinering. Men man nämnde även begrepp som hedersförtryck och att underkuva flickorna. De som istället tyckte att den religiösa friskolan skulle få existera skrev om religionsfrihet och Europakonventionen. De som kritiserade de religiösa friskolorna använde sig av begrepp som kunde skrämja läsaren och få den att dela deras kritik för sättet som de lägger upp sina artiklar blir det lätt att tolka som att det endast pågår dåliga saker i dessa skolor.

- Hur ser skribenternas syn på religion ut?

Skribenternas syn på religion har varit lika mellan vissa skribenter men det har funnits några som har stuckit ut. Bland annat Fredrik Virtanen på Aftonbladet inledde sin artikel med att nästan göra narr av sin vän som är troende kristen. Där har vi ett exempel på personer som är extra kritiska mot religion. Resten av skribenterna har haft en ganska positiv ton till religion om de har varit kritiska är

det mot just religiösa friskolor eller värderingarna som finns inom vissa religioner som gör att exempelvis hedersförtryck kan uppstå i svenska samhället och svenska förorter.

Vissa har skrivit som tidigare nämnt om Europakonventionen och om religionsfrihet som något självklart och inte minst de som faktiskt försökt att skydda och argumentera för de religiösa friskolornas existens i Sverige. Det är viktigt att påpeka att bara för att skribenterna som haft en positiv syn på religion behöver det inte nödvändigtvis betyda att de tycker om friskolor med religiös profil.

Men för att gå igenom skribenternas åsikter från varje tidning kan vi börja med Aftonbladet. Daniel Swedin och Anders Lindberg har båda en god syn på religion och anser inte att det är religion som är roten till alla problemen som finns men samtidigt menar de att religion i skolan kan vara problematiskt. Fredrik Virtanen från samma tidning har en mer kritisk syn på religion och som ovan nämnt förlöjligar troende personer.

Expressens skribent Ann-Charlotte Marteus skrev två av artiklarna och i båda har hon två olika syner på religion. I den första har hon en negativ syn och menar att barn till muslimer tvingas att vara troende och gå i religiösa friskolor samt att hon kopplar hedersförtryck till religiösa friskolor, medan hon i den andra artikeln är mer positiv till både religion och religiösa friskolor.

I Dagen var skribenterna överens om sin syn på religion vilket var väntat redan innan undersökningen började då tidningen är en uttalad kristen tidning. Man hyllade alla former av religion och ansåg bland annat att religion är det som bidrar mest till samhället.

Svenska Dagbladets ledarskribenter som ska vara oberoende moderata i sina ideologier menade att religion inte är anledningen till problemen som finns i skolan utan att det är skolorna som missköts. Istället borde man ha större kontroll på vem som kan vara huvudman åt skolor och stänga ner de som missköter sig. Man talar om religionsfrihet och att detta är en grundläggande rättighet för alla människor i Sverige.

Till sist har vi Proletärens skribenter som trots sin ideologiska inriktning inte var så kritiska mot religion. Deras kritik lades istället på religion i skolan och förutom i undervisningen borde religion uteslutas från svenska skolor. Religion är något man får ägna sig åt på fritiden.

Det är viktigt att påpeka hur skribenternas syn på religion har sett ut, om de har sett på religion som en tro eller som en livsåskådning med värderingar och traditioner som ibland kanske skiljer sig från det svenska samhället och de kristna värderingarna som finns i vårt samhälle. När skribenterna skriver om islam handlar det främst om det andra alternativet och man kopplar ibland heder och skyller på värderingarna och traditioner för att de religiösa skolorna väljer att dela upp pojkar och flickor.

En jämförelse med den tidigare forskningens resultat blir svår att göra då ingen forskat om just debatten kring religiösa friskolor då debatten startat upp på riktigt det senaste året. Resultatet har visat olika sätt som barn har blivit behandlade och hur skolverksamheten ser ut i religiösa friskolor. Därför blir det svårt att jämföra med exempelvis Aretuns resultat som handlade om att just muslimska friskolor hade ett mer fostrande uppdrag än kommunala skolor. Eftersom artiklarna bara tagit upp religiösa friskolor blir det svårt att avgöra men även att fokus inte har legat på skolornas fostrande i ledartiklarna. Det som går att koppla till fostran är implementering av värderingar och traditioner hos eleverna, något som de religiösa friskolorna som tagits upp i artiklarna sysslat med om man ska gå efter det som skribenterna skrivit.

Det som Gustafsson däremot kom fram till i sin forskning visar sig även i resultatet på uppsatsen. Nämligen att kritikerna menar att religiösa friskolor bidrar till att segregera eleverna från det svenska samhället och att man använder sig av ett ”vi och dem” perspektiv när man skriver något som visade sig i artiklarna. Gustafsson menade även att kritikerna talar om isolering från samhället när de talar om religiösa friskolor. Skribenterna som var kritiska i undersökningen talade om både segregation och om hur barnen blir isolerade fast med andra ord. Gustafsson fokuserade även en del på föräldrarnas syn på muslimska friskolor något som inte har kommit fram i artiklarna och därför går det inte jämföra resultatet på ett komplett sätt. Men bilden av muslimska friskolor från delar av samhället stämmer överens med det som kommit fram i vissa av artiklarna och det som Gustafsson kom fram till i sin undersökning. Man kan då säga att Gustafssons resultat om synen på muslimska friskolor från samhället även stämde överens med det som kom fram i undersökningen.

Guadalupe Francias resultat som visade att friskolor blir en måltavla i debatter bara för att de blir finansierade av staten. Detta har även visat sig i artiklarna då många som velat förbjuda religiösa friskolor har gett indrag av finansiella medel från staten som ett alternativ ifall man inte lyckas

förbjuda de religiösa friskolorna. Francias undersökning var inte alltför omfattande och det resultat hon kom fram till kan man säga stämmer överens med det som den här undersökningen kommit fram till.

Det har under undersökningen och genomläsningen av artiklarna kommit fram vissa speciella värdeladdade ord som har markerats. Dessa ord har använts av författarna för att antingen argumentera för eller mot religiösa friskolor.

Indoktrinering är ett begrepp som nämnts ofta i artiklarna och som även tagits med i resultatet då det är ett begrepp som har en negativ klang och som många av skribenterna valt att använda sig av när de skulle argumentera mot religiösa friskolor och ibland mot religiösa inslag i skolan. Begreppet är ett ateoretiskt ord som nämnt i metoddelen används för att inge en tanke eller en åsikt hos människor. Indoktrinering som betyder att anlägga sin religiösa eller politiska idéer hos någon, ibland kan det även användas på så sätt att man menar att någon tvingar på sina idéer. I artiklarna har det andra alternativet använts i en större utsträckning och vissa av skribenterna har menat att skolorna sysslar med en indoktrinering av eleverna. Det som går att diskutera är om det verkligen är så eller inte. Det är lätt att bli engagerad när man läser vissa av artiklarna som verkligen kritiserar sättet som de religiösa friskolorna arbetar på men sen går det diskutera skillnaden mellan indoktrinering och uppfostran. När föräldrarna till barn som går i religiösa friskolor uppfostrar dem på ett visst sätt hemma kanske de får samma värderingar och tankesätt som de ändå hade fått i skolan. Föräldrar kanske vill att deras barn ska dela deras värderingar och traditioner och lär ut dessa i hemmet, det blir då en liknande effekt som om de skulle gå i en religiös skola. Kan man inte då säga att föräldrar som ”tvingar” på sina barn värderingar och traditioner också sysslar med den form av indoktrinering? Här är det viktigt att skilja på religion som något som man föds in i eller något man själv väljer.

Nästa begrepp som är intressant är sekularitet, som är ett teoretiskt ord vilket som tidigare nämnt betyder att de kan användas i både negativ och positiv bemärkelse. Många kritiker i artiklarna har åberopat att Sverige ska vara sekulärt och även så skolan. Men kan man inte diskutera innebörden av vad sekularitet innebär? Definitionen säger en sak men kan man inte säga att sekularitet innebär statlig neutralitet i religion? Att vi inte längre är en kyrklig stat utan ett sekulärt samhälle. Detta kan man sedan ställa mot om man istället ska använda sekularitet som ett begrepp för att visa på att även skolan såväl som samhället ska vara helt fri från religiösa inslag? Vissa menar det ska vara så men

samtidigt har man religionsfriheten att tänka på. Vill människor tro på en viss religion har de rätt att göra så och även utöva sin tro. Frågan om man ska få göra detta i skolan är något helt annat. Jag tror att samhället aldrig kommer att kunna vara helt sekulärt då religion alltid kommer vara en del av det men samtidigt finns det många som tycker att staten och alla institutioner i landet ska vara fria från religion vilket man kan tycka kan vara rätt väg att gå.

Religionsfrihet tog många skribenter upp och det är ett ganska komplext begrepp. Religionsfrihet kan innebära både att man är fri på att tro på det man vill tro på men samtidigt att man inte ska bli tvingad att tro på något, det blir därför ett teoretiskt ord. Därför kan man ifrågasätta om de religiösa friskolorna gynnar den religiösa friheten eller motarbetar den då det som ovan nämnt finns två delar. Om barn uppmuntras att gå i religiösa skolor av sina föräldrar som även den tidigare forskningen visat kan det bli att de "tvingas" in i en religion som de kanske vill avgöra själva om de vill vara del av eller inte. Det är inte bevisat att religiösa friskolor tvingar barnen till någonting och samtidigt finns det säkert barn som vill gå i en religiös friskola för de vill lära sig mer om sin religion och dess traditioner. Därför blir det problematiskt med religiösa friskolor, då de kan både göra att barn "tvingas" in i en religion men samtidigt ger barn chansen att lära sig mer om sin religion om de skulle vilja detta.

Den teoretiska ansatsen från Nancy Fraser har visat att bilden av den offentliga sfären i samhället kan kopplas till det som skrivits av skribenterna i artiklarna. De ledarskribenter som skrivit negativt om de religiösa friskolorna kan tolkas som att de inte anser att denna typen av skolor tillhör den offentliga sfären. Det har visats i deras artiklar att de anser att de religiösa friskolorna segregerar, trycker ner flickor och lär barnen fel värderingar. Detta kan mycket väl bero på att skolorna då hamnar utanför den offentliga sfären som finns i samhället enligt Fraser.

4. Slutdiskussion

Nu i efterhand kan man känna att detta med religiösa friskolor inte är lätt. Som ovan nämnt är det både en religiös frihet att få utöva sin religion och på skoltid om man skulle vilja detta. Med skoltid menar jag inte i undervisningen utan på den tiden man inte har lektioner, som exempelvis bönegrupper på rasten eller aktiviteter på skolan. Men det är också religionsfrihet att få välja om man vill eller inte. Det är lika säkert att det finns barn som själva väljer att vilja gå i en friskola med religiös profil som det är att det finns föräldrar som vill att deras barn ska gå i en sådan skola.

Många av skribenterna som var kritiska har menat att föräldrar tvingar sina barn och talat illa om kulturen som är kopplad till vissa religioner genom exempelvis hedersförtryck, detta har ofta varit kopplat till islam i Sverige. Men jag anser att det inte är rätt då det kan finnas lika mycket hedersförtryck inom andra religioner som exempelvis kristendomen som i vissa former också kan vara konservativ och kontrollerande. Det är självklart inte godkänt att skolor ska dela upp lektionerna efter kön men jag anser att de ska få ha religiösa inslag utanför undervisningen ifall det finns elever som vill detta. Det är av den anledningen vi har religionsfrihet i Sverige för att man ska kunna välja, det är även därför vi har det fria skolvalet. Att mena på att föräldrarna sätter press på eleverna kan man också säga om föräldrar som uppmanar sina barn att gå på en idrottsskola för att satsa på idrotten och de sporter man är delaktig i. Detta kanske inte alltid barnen själva vill utan det kan vara så att föräldrar är de som trycker på för att barnen ska gå i en sådan skola. Och det kan även förekomma dålig skolverksamhet på kommunala skolor men det är inte någon som skriver en ledarartikel om hur vi ska stänga alla kommunala skolor i Sverige bara för att några missköter sig. Istället är det viktigt att vi ger mer resurser till Skolinspektionen så att de faktiskt kan göra sitt jobb och undersöka för att se vad det är som inte går rätt till i vissa skolor. När man identifierat problemen kan man ta till åtgärder för att få bort dem och ändra på skolans verksamhet.

Uppsatsen har öppnat för fler frågor som skulle kunna besvaras med framtida undersökningar. Den första hade varit att genom exempelvis en anonym enkätstudie undersöka om föräldrars påverkan på barn i religiösa friskolor. Genom ett antal frågor skulle man kunna visa att visa av ledarskribenterna har rätt eller fel. Är det barnen själva som vill gå i en religiös friskola eller är det på grund av föräldrarnas uppmuntran som de går där? Detta hade varit väldigt intressant att se.

Ett annat exempel är att ta de rapporter man fått om religiösa friskolor som har skött sin skolverksamhet på ett felaktigt sätt och sedan jämföra med rapporter om kommunala skolor som gjort samma sak. Detta för att se om de religiösa friskolorna missköter sig i en större utsträckning eller om det handlar om att de har medias ögon på sig mer än vad den kommunala skolan har. Man vet inte exakt hur det ser ut i alla svenska skolor. Sen är antalet religiösa friskolor mindre i antalet än de kommunala och friskolorna utan religiös profil.

Avslutningsvis går det att säga att det är fel att stänga ner fungerande skolor och att svenska staten ska ägna sig åt kollektiv bestraffning. Vi har minoritetsgrupper i Sverige som vill ha sina religiösa

friskolor och vi har även som tidigare nämnt religionsfrihet i landet vilket. Vi kan inte låta några skolor som har gjort fel bestämma ödet för alla de 71 religiösa friskolor som finns i Sverige. Men det ska såklart inte finnas skolor som behandlar eleverna på fel sätt och som motarbetar jämställdhet. Jag tror att genom att ändra lagen och ställa högre krav på skolorna i Sverige tillsammans med en ökad kontroll skulle det resultera i färre friskolor med religiös profil som gör fel och en bättre skolupplevelse för eleverna. För det är egentligen det viktigaste, att alla elever mår bra och får en likvärdig utbildning samtidigt som alla har rätt till religionsfrihet.

Käll- och litteraturförteckning

Källor:

Halldorf, Joel. Dags för kyrklig välfärds-comeback. 2016-12-09. *Dagen*. <http://www.dagen.se/ledare/dags-for-kyrklig-valfards-comeback-1.899544> (hämtad 2017-05-08)

Ledare, Expressen. Sverige ska inte ha könsapartheid. 2017-04-04. *Expressen* <http://www.expressen.se/ledare/sverige-ska-inte-ha-konsapartheid/>(hämtad 2017-05-05)

Ledare, Proletären. Könsuppdelad gymnastik eller inte? 2016-09-13 *Proletären*. <http://xn--proletren-02a.se/ledare/konsuppdelad-gymnastik-eller-inte> (hämtad 2017-05-11)

Ledare, Proletären. Stå upp för det sekulära. 2017-02-01. *Proletären*. <http://xn--proletren-02a.se/sta-upp-det-sekulara/>(hämtad 2017-05-11)

Lifvendahl, Tove. Spela inte ovetande om ofriheten. 2017-04-07. *Svenska Dagbladet*. <https://www.svd.se/spela-inte-ovetande-om-ofriheten/>(hämtad 2017-05-10)

Lindberg, Anders. Klokt att förbjuda religiösa friskolor. 2016-06-28. *Aftonbladet*. <http://www.aftonbladet.se/ledare/ledarkronika/anderslindberg/article23081036.ab> (hämtad 2017-05-03)

Ludvigsson, Maria. Vill S avskaffa elevers religionsfrihet? 2017-04-09. *Svenska Dagbladet* <https://www.svd.se/vill-s-avskaffa-elevers-religionsfrihet> (hämtad 2017-05-10)

Marteus, Ann-Charlotte. Kristendomen i skolan var vår Harry Potter. *Expressen*. 2017-04-13. <http://www.expressen.se/ledare/ann-charlotte-marteus/kristendomen-i-skolan-var-var-harry-potter/>(hämtad 2017-05-07)

Marteus, Ann-Charlotte. Sätt stopp för religiösa friskolor. *Expressen*. 2017-02-06. <http://www.expressen.se/ledare/ann-charlotte-marteus/satt-stopp-for-religiosa-friskolor/>(hämtad 2017-05-04)

Nordlund, Linda. (L) på korståg. *Svenska Dagbladet*. 2016-09-14 <https://www.svd.se/l-pa-korstag/>(hämtad 2017-05-09)

Sandlund, Elisabeth. De som vill förbjuda religiösa friskolor har uppförsbacke. *Dagen*. 2017-04-07. <http://www.dagen.se/ledare/elisabeth-sandlund-de-som-vill-forbjuda-religiosa-friskolor-har-uppforsbacke-1.950023> (hämtad 2017-05-07)

Sandlund, Elisabeth. Kanske borde fler dela på klassen av omsorg om flickorna. *Dagen*. 2017-02-06. <http://www.dagen.se/ledare/kanske-borde-fler-dela-pa-klassen-av-omsorg-om-flickorna-1.921998> (hämtad 2017-05-08)

Swedin, Daniel. Stoppa religiösa friskolor, Fridolin. *Aftonbladet*. 2016-08-29 <http://www.aftonbladet.se/ledare/ledarkronika/danielswedin/article23424255.ab> (hämtad 2017-04-29)

Virtanen, Fredrik. Muslimska och kristna konstigheter är lika konstiga i skolan. *Aftonbladet*. 2017-04-10. <http://www.aftonbladet.se/ledare/a/xoaoQ/muslimska-och-kristna-konstigheter-ar-lika-konstiga-i-skolan> (hämtad 2017-05-03)

Litteratur:

Aretun, Åsa. *Barns "växa vilt" och vuxnas vilja att forma: formell och informell socialisation i en muslimsk skola*. 1. uppl., Institutionen för Tema, Linköpings universitet, Diss. Linköping : Linköpings universitet, 2007.

Berglund, Jenny & Larsson, Göran (red.). *Religiösa friskolor i Sverige: historiska och nutida perspektiv*, 1. uppl. Lund: Studentlitteratur, 2007

Ejvegård, Rolf. *Argumentationsanalys*. Lund: Studentlitteratur, 2005.

Francia, Guadalupe. Religiösa friskolor - en fråga om rättvisa. I *Religiösa friskolor i Sverige*, Jenny Berglund & Göran Larsson (red.), 25-46. Lund: Studentlitteratur, 2007.

Fraser, Nancy. *Justice interruptus: critical reflections on the "postsocialist" condition*. London: Routledge, 1997.

Gustafsson, Kristina. *Muslimsk skola, svenska villkor: konflikt, identitet & förhandling*, 1. uppl., Diss. Lund : Univ., 2004,Umeå: Boréa, 2004.

Proposition. 2009/10:165. Den nya skollagen - för kunskap, valfrihet och trygghet.

SFS 2010:800. Skollag.

Kungörelse. 1974:152. Om beslutad ny regeringsform.

Artiklar:

Dagen. Om dagen. *Dagen*. <http://www.dagen.se/om-dagen> (hämtad 2017-04-29)

Expressen. Om Expressen. *Expressen*. <http://www.expressen.se/om-expressen/om-expressen/> (hämtad 2017-04-29)

Fjelkner, Mette. "Förbjud Friskolor som står på religiös grund". *Dagens Nyheter*. 2006-04-16. <http://www.dn.se/debatt/forbjud-friskolor-som-star-pa-religios-grund/>(hämtad 2017-04-12)

Marklund, Sixten. Alternativa skolor. *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/alternativa-skolor> (hämtad 2017-04-26)

Nationalencyklopedin. Indoktrinering. *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/indoktrinering>(hämtad 2017-04-29)

Nationalencyklopedin. Integration. *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/integration>(hämtad 2017-04-29)

Nationalencyklopedin. Segregation. *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/segregation>(hämtad 2017-04-29)

Nationalencyklopedin. Sekulär. *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/sekulär>(hämtad 2017-04-29)

Proletären. Om proletären. *Proletären*. <http://www.proletaren.se/om-proletaren> (hämtad 2017-04-29)

Svenska Dagbladet. Här är listan över Sveriges religiösa friskolor. *Svenska Dagbladet*. <https://www.svd.se/har-ar-listan-over-sveriges-religiosa-friskolor>(hämtad 2017-04-26)

Svenska Dagbladet. Om Svenska Dagbladet. *Svenska Dagbladet*. <https://kundservice.svd.se/omsvd/> (hämtad 2017-04-29)

Svensson, Sten. Friskolereformen. *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/sverige/utbildning/friskolereformen> (hämtad 2017-04-26)

Internet:

Friskolornas riksförbund. Fakta om friskolor. <http://www.friskola.se/fakta-om-friskolor/statistik/skolor-och-elever>(hämtad 2017-04-26)

Skolverket. Mer om Skol- och förskoleverksamhet i kyrkan eller annan religiös lokal. [https://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.162943!/
www.skolverket.se/polopoly_fs/1.162943!/
Skolan%20och%20kyrkan%20121016_granskad121018.pdf](https://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.162943!/) (hämtad 2017-04-29)

Skolverket. Skolan och kyrkan. <https://www.skolverket.se/regelverk/juridisk-vagledning/skolan-och-kyrkan-1.162940> (hämtad 2017-04-29)